

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö
2013

Marika Lampainen

YLIVILKKAIDEN LASTEN VANHEMPIEN TUKEMINEN

Ihmeelliset Vuodet -vanhempainryhmässä

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2013 | 48 + 4

Terttu Parkkinen

Marika Lampainen

YLIVILKKAIDEN LASTEN VANHEMPIEN TUKEMINEN - IHMEELLISET VUODET - VANHEMPAINRYHMÄSSÄ

Tein opinnäytetyöni Raision Perhekeskukseen, jossa kokoontui ylivilkkaiden lasten vanhemmista koostuva vertaisryhmä. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää haastattelun avulla miten ylivilkkaiden lasten vanhempien vanhemmuus muuttui Ihmeelliset vuodet – vanhemmuusryhmän myötä. Ohjelmassa on erilaisia menetelmiä, joiden avulla pyritään vaikuttamaan lasten käytöshäiriöihin. Tohtori Carolyn Webster-Stratton on kehittänyt Ihmeelliset vuodet – ohjelman Yhdysvalloissa.

Tässä opinnäytetyössä on käytetty menetelmänä Bikva-mallia. Sen tavoitteena on ottaa asiakkaat mukaan arviointiin ja luoda siten yhteys asiakkaiden ongelmien ja julkisen intervention välille. Mallin lähtökohtana ovat asiakkaiden näkemykset palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta. Asiakkailla on siis keskeinen rooli tässä mallissa. Asiakkaiden osallistamista perustellaan sillä, että heillä on tietoa, josta voi olla hyötyä julkisen sektorin kehittämisessä. Osallisten näkemykset ja kokemukset välitetään organisaation eri tasoille ja lopulta poliittisille päättäjille. Haastattelin ensin ryhmän vanhemmat ja sen jälkeen esittelin saamani tulokset kenttätöntekijöille, tässä tapauksessa vanhemmuusryhmän vetäjille. Tämän jälkeen esittelin saadut tulokset vanhemmuusryhmän vetäjien esimiehille ja esimiehet hoitavat tulosten esittelyn luottamushenkilöille.

Tulokset kuvastavat yhdeksän haastatellun vanhemman kokemuksia vanhemmuuden muutoksesta Ihmeelliset vuodet – vanhemmuusryhmän aikana. Haastateltavat kokivat arkensa muuttuneen positiivisemmiksi vanhemmuusryhmässä opittujen myönteisten kasvatusten ansiosta. Vanhemmuusryhmän myötä vanhemmat ovat oppineet kehumään lastaan ja jättämään huomiotta negatiivisia asioita. Vanhemmat myös kokivat toimivansa johdonmukaisemmin kuin ennen ryhmässä oloa. Vanhemmuusryhmän jälkeen selvä muutos on näkynyt perheiden arjessa.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että vanhemmat ovat muuttuneet käytökseltään positiivisemmiksi ja he ovat myönteisten kasvatusten avulla oppineet kontrolloimaan ylivilkkaiden lastensa käytöstä. Vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus ja kommunikointi ovat parantuneet vanhemmuusryhmän myötä. Lisäksi lasten raivokohtauksien määrä ja niiden kesto ovat vähentyneet ja tämän myötä lasten itsetunto on parantunut vanhempien haastattelun mukaan. Vanhempien haastattelun mukaan lapset myös tulevat paremmin toimeen sisarustensa ja kavereidensa kanssa.

ASIASANAT:

Ihmeelliset vuodet – ohjelma, ylivilkkaus, käytöshäiriö, vanhemmuusryhmä, vanhempien tukeminen, perhe

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of Social Services | Child, youth and family work

2013 | 48 + 4

Terttu Parkkinen

Marika Lampainen

SUPPORT TO PARENTS OF HYPERACTIVE CHILDREN IN THE INCREDIBLE YEARS PROGRAM

The purpose of this thesis is to find how parenthood of hyperactive children changed during participation in the Incredible Years program. The Incredible Years program has many different methods for changing children's behavior. The program has developed in the United States by Dr. Carolyn Webster-Stratton.

Bikva method is used in this study. The goal is to enable client participation in evaluating quality and thus create connection with the client's problems and public intervention. The main point is client's opinion about the quality of services and effectiveness. Clients have a major role in Bikva method. Client participation is based on the fact that they may have knowledge that is important for developing public services. Client opinions and experiences are communicated to different levels of organization and finally to politicians.

First I interviewed clients and then I presented the results to the field workers, in this case to leaders of the parenthood group. Then I presented the results to the managers of the leaders. Finally the managers presented the results to politicians, in this case to the education and social boards.

The results show how parents experienced changes of parenthood during The Incredible Years group. The interviewed parents felt that their daily life has changed positively because of the methods that they have learned in the parenting group. Parents have learned to give their children positive attention and ignore negative behavior. They also felt that they were acting more logically than before the parenting group. After the parenthood group, there has been a clear improvement in the daily life of the families.

It can be assumed on the basis of the results that parents have changed their behavior positively, and learned to control their hyperactive children with positive methods. Interaction and communication of parents and children has improved during the group. In addition the number of temper tantrums and their duration has decreased due to the parenting group. Because of that, self-confidence of children has improved. According to parents children have better interaction with their sibling and friends.

KEYWORDS:

The incredible Years Program, hyperactivity, conduct disorder, parenthood group, patronage of parenthood, family

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VANHEMMUUDEN JA PERHEEN MERKITYS LAPSELLE	7
2.1 Vanhemmuus	7
2.2 Perhe ja perheen arki	8
2.3 Perheen vuorovaikutus	9
3 KIINTYMYSSUHTEN TÄRKEYS JA LASTEN KÄYTÖSHÄIRIÖT	11
3.1 Kiintymyssuhde	11
3.2 Lasten käytöshäiriöt	12
3.3 Ylivilkkaus	15
4 VERTAISTUEN JA –RYHMÄN MERKITYS OSALLISTUJILLE	16
4.1 Vertaistuki	16
4.2 Ihmeelliset vuodet – ohjelma	17
4.3 Aikaisemmat tutkimustulokset	21
5 ASIAKASLÄHTÖINEN ARVIOINTI, BIKVA -MALLI	22
5.1 Bikva-malli	22
5.2 Haastattelut Bikva-mallissa	23
6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS	26
6.1 Opinnäytetyön tausta	26
6.2 Tarkoitus ja tutkimustehtävä	28
6.3 Laadullinen tutkimus ja haastattelu	29
6.4 Asiakaslähtöisyys ja asiakaskeskeisyys	30
6.5 Dokumentointi ja analyysimenetelmä	31
7 TUTKIMUSTULOKSET	35
7.1 Asiakashaastattelun tulokset	35
7.1.1 Aikuisen oma käytös	35
7.1.2 Lasten käytös	36
7.1.3 Opittujen taitojen siirtäminen arkeen	37
7.1.4 Kehittäminen	37
7.2 Ryhmän vetäjien haastattelu	38

7.3 Esimiesten haastattelu	40
7.4 Tulosten tarkastelu	41
8 POHDINTA	43
8.1 Opinnäytetyön prosessi	43
8.2 Eettisyys ja luotettavuus	45
8.3 Jatkotutkimusehdotukset	46
LÄHTEET	49

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

KUVIOT

Kuvio 1. Negatiivisen vuorovaikutuksen kehä (Seppälä & Hietala 2009, 4)	15
Kuvio 2. Vanhemmuuspyramidi (Webster-Statton 2005, 24)	21
Kuvio 3. Analyysin vaiheet (Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen 2010, 12)	35

1 JOHDANTO

Otin yhteyttä Raision perhekeskukseen ja kysyin heiltä voisinko tehdä opinnäytetyöni heille. He ehdottivat, että teen opinnäytetyöni ylivielkkaiden lasten vanhemmuusryhmästä. Perehdyn tässä opinnäytetyössä ylivielkkaiden lasten vanhempien tukemiseen. Raisiossa järjestettiin keväällä 2013 ylivielkkaiden lasten vanhemmille Ihmeelliset vuodet – vanhempainryhmä. Tein siis opinnäytetyöni kyseessä olevaan ryhmään.

Opinnäytetyöni alussa määrittelen työni keskeiset käsitteet, joita ovat: vanhemmuus, perhe, perheen arki ja vuorovaikutus, kiintymyssuhde, lasten käytöshäiriöt, ylivielkkaus, vertaisryhmä, Ihmeelliset vuodet – ohjelma ja aikaisemmat tutkimustulokset Ihmeelliset vuodet vertaisryhmistä.

Seuraavaksi perehdyn opinnäytetyöni taustaan, sen tarkoitukseen ja tutkimuskysymyksiin. Menetelmäosuudessa kuvaan mikä on laadullinen tutkimus ja mitä se tässä minun opinnäytetyössäni tarkoittaa. Kuvaan myös asiakaslähtöisyyttä ja – keskeisyyttä sekä Bikva -mallia, jota käytin opinnäytetyöni haastattelumenetelmänä.

Lopuksi kuvaan dokumentointitapani ja tulosteni analysointimenetelmän ja tietysti itse opinnäytetyöni tulokset sekä pohdin miten opinnäytetyöni tuloksia voisi hyödyntää.

2 VANHEMMUUDEN JA PERHEEN MERKITYS LAPSELLE

2.1 Vanhemmuus

”Vanhemmuus syntyy lapsen ja aikuisen kohtaamisessa” (Kristeri 1999, 14). Vanhempien on kasvatettava ja opetettava lasta. Lasta on hoidettava ja hänestä on huolehdittava ja hänelle on annettava hellyyttä (Peltonen 2004, 7). Jokainen lapsi tarvitsee pysyviä, lämpimiä ja vastavuoroisia ihmissuhteita, joissa hän saa toistuvasti kokea, että hänestä välitetään ja että häneen luotetaan. Lapsen on myös voitava kokea, että hänet hyväksytään sellaisenaan kuin on, vaikka kaikkia hänen tekojaan ei hyväksyttäisikään. Lapsi tarvitsee huolenpitoa, turvaa, läheisyyttä ja hellyyttä sekä iänmukaisia sääntöjä ja rajoja. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013a.)

Usein kuulee puhuttavan, että vanhemmat kokevat riittämättömyyttä vanhemmuudessaan. Täydellistä vanhemmuutta ei kuitenkaan ole olemassa. Moni vanhemmista tavoittelee täydellistä vanhemmuutta, mutta siihen ei kukaan pysty. Lapselle riittää, että vanhempi näkee lapsen, ottaa hänet huomioon ja huolehtii hänestä riittävästi. Lapsi ei kykene yksin käsittelemään vaikeita tunteita kuten surua, pelkoa ja vihaa. Hän tarvitsee niiden käsittelemiseen vanhempiensa tukea. (Kristeri 1999, 14–15.)

Hakalan mukaan vanhemmuus on niitä ainoita elämän toimia, mihin ei tarvita ammatillista koulutusta. Vanhemmuuteen kasvaminen kehittyy yksinomaan elämäntieteessä. Vanhemmuus on uhrautumista toisen puolesta. Vanhempien tulee kyetä tarjota lapselle kaikki tarpeellinen välttäen kuitenkin passaaamasta häntä. Oikeanlainen uhrautuminen vaatii tasapainoilua riittävän ja liiallisen uhrautumisen välillä. (Hakala 2011, 18–20.)

2.2 Perhe ja perheen arki

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Lapsiperheitä ovat puolestaan ne perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Tilastokeskus 2013.)

Perhe koostuu yksilöistä, joiden keskinäiset suhteet erottavat perheen kaikista muista yhteiskunnallisista ryhmistä. Osa perhesiteistä on elinikäisiä. Perhesuhteisiin liitetään myös huolenpidon velvollisuus. Perheet syntyvät siteistä ja suhteista, jotka muotoutuvat sekä valinnan ja vapaaehtoisuuden että yhteiskunnan ja uskonnollisten normien ja lakien säätelemänä. Perheen perusyksikkönä pidetään usein parisuhdetta, josta syntyvä lapsi saa aikaan perheen. Kaikki perheet ovat yksilöllisiä ja muodostavat omanlaisensa perhekulttuurin. (Rönkkö & Rytönen 2010, 9–10.)

Perheitä voidaan luokitella monella eri tavalla esimerkiksi ydinperheeksi, yksinhuoltajaperheeksi, uusioperheeksi tai sateenkaariperheeksi. Perheitä voidaan myös luokitella yhteiskunnallisen aseman mukaan esimerkiksi opettajaperheeksi tai työläisperheeksi. Perheeltä edellytetään, että se kunnioittaa jokaisen jäsenensä itsemääräämisoikeutta ja ihmisoikeuksia. Perheellä on omat rajansa ja sääntönsä. Perheellä on oikeus päättää omista toimintatavoistaan, arvoistaan ja säännöistään yhteiskunnan normien rajoissa. ”Oma perhe on lapselle maailman ydin, perhe on hänelle pyhin.” (Saikkala 2011, 26.)

Lapsuuden kasvuympäristöjen arjen sujumisella on merkittävä vaikutus lapsen hyvinvointiin. Määtän ja Rantalan (2010, 23) mukaan lapsen hyvinvointiin heijastuu se, miten hyvin arki lapsen kotona toimii ja miten vanhemmat voivat. Lapsen kasvuympäristöjen, kodin, päiväkodin ja koulun, toimintatavoilla ja ilmapireillä on merkittävä vaikutus lapsen hyvinvoinnille.

Perheen arki on meille lähes jokaiselle tuttua. Lapsiperheen arkeen kuuluu monenlaisia asioita ja toimintoja. Lapsiperheen arkea kuvataan usein kiireiseksi. Arkeen kuuluu niin sairastelua, yöllisiä heräämisiä, väsymystä kuin riitelyäkin. Vanhemmat ovat joskus jaksamisensa äärirajoilla. Onneksi on myös hetkiä, jolloin voi iloita ja nauttia kumppanista, rakkaudesta ja lasten kasvamisesta. (Väestöliitto 2013.)

Vanhempien työssäkäynti vaikuttaa perheen arkeen. Työn ja perhe-elämän yhteen sovittaminen on noussut keskustelun aiheeksi. Molemmat vanhemmat käyvät Suomessa kokopäivätyössä yleisemmin kuin muissa länsimaissa. Suomessa vanhemmat ovat oikeutettuja työajan lyhentämiseen siihen saakka, kun lapsen ensimmäisen kouluvuoden syyslukukausi on päättynyt. Vanhemmat eivät käytä tätä mahdollisuutta paljonkaan hyväkseen. Lapsen kannalta toisen vanhemman työajan lyhentäminen kuuteen tuntiin merkitsisi olennaista lyhenystä sekä päivähoidon pituuteen että sen ajan pituuteen, joksi koululaiset jäävät vaille aikuisten huolenpitoa. (Pulkinen 2002, 149–151.)

2.3 Perheen vuorovaikutus

Vuorovaikutus on monimutkainen prosessi. Sillä tarkoitetaan jatkuvassa muutoksessa olevaa tapahtumaketjua. Sillä ei välttämättä ole selkeää alkua ja loppua. Vuorovaikutus perustuu merkkeihin ja se on yhteistoiminnallista. Sekä puhuja että kuuntelija vaikuttavat toisiinsa. He tuottavat ja tulkitsevat merkkejä samanaikaisesti. Vuorovaikutus on aina konteksti- ja kulttuurisidonnaista. Vuorovaikutus perustuu vähintään jommankumman osapuolensa tarkoitukselliseen haluun välittää jokin viesti. (Kielijelppi 2013.)

Perheen vuorovaikutuksella on suurta merkitystä perheen ilmapiirille. Rönkön ja Rytkösen (2010, 165–166) mukaan vuorovaikutuksella tarkoitetaan keskustelua ja sitä tapaa miten keskustellaan. Vuorovaikutukseen voidaan lukea mukaan sosiaaliset suhteet ja sosiaaliset taidot. Miten perheenjäsenet kuuntelevat toisiaan, miten he ilmaisevat itseään ja miten he osoittavat välittävänsä muista perheenjäsenistä. Näyttäydymme itsellemme ja muille vuorovaikutuksen kautta.

Harvalla on syntyessään hyvät vuorovaikutustaidot. Onneksi niitä kuitenkin voidaan oppia ja niitä voidaan opettaa lapsille. Hyvät vuorovaikutustaidot auttavat perheitä toimimaan yhdessä ja ratkaisemaan ongelmat heti, ennen kuin ne ehtivät monimutkaistua. Hyviin vuorovaikutustaitoihin kuuluu muun muassa aktiivinen kuunteleminen. Jotta vuorovaikutustaidoista hyötyy mahdollisimman paljon, täytyy osata hillitä itsensä hallitakseen kielteisiä ajatuksiaan ja tunteitaan. (Webster-Stratton 2005, 182.)

Ihmeelliset vuodet vanhempainryhmässä tullaan keskittymään paljon perheenjäsenten vuorovaikutuksen muuttamiseen positiivisemmaksi. Mikäli perheen arki saadaan sujumaan hyvässä ja kannustavassa ilmapiirissä ja pystytään vaikuttamaan lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymiseen, niin lapsella on suuremmat mahdollisuudet itsehillinnän lisääntymisen kautta sopeutua yhteiskuntaan syrjäytymisen sijaan.

3 KIINTYMYSSUHTEEN TÄRKEYS JA LASTEN KÄYTÖSHÄIRIÖT

3.1 Kiintymyssuhde

Lasten hyvinvointi ja pahoinvointi ovat olleet keskeisenä puheenaiheena Suomessa koko 2000-luvun alun. Lasten lisääntynyt levottomuus on puhuttanut sekä kouluissa että päiväkodeissa. Jopa kolmasosa lapsista ei voi hyvin. Erityisen tuen tarve on lisääntynyt sekä päiväkodeissa että kouluissa. Lisäksi lastensuojelun ja psykiatrian hoidon tarve on lisääntynyt. (Määttä & Rantala 2010, 19.) Käytöshäiriöt ovat yleisempiä pojilla ja niitä esiintyy noin 3–11 prosentilla kaikista lapsista. Käytöshäiriöt ovat yksi yleisimpiä lasten psykiatriseen hoitoon lähettämisen syitä. (Seppänen & Hietala 2009, 3.)

Lapsen on tärkeä voida kiintyä vanhempaansa. Kiintymyssuhde on pohja turvallisuuden tunteelle. Kiintymisen ohella puhutaan joskus myös kiinnittymisestä, joka kuvaa paremmin biologista, hyvälle kasvulle ja kehitymiselle välttämätöntä sidettä. Kun lapsi voi kiintyä turvallisesti vanhempaansa, hän kokee, että vanhempi on saatavilla ja auttaa ja lohduttaa häntä tarvittaessa. Turvattomassa kiintymyssuhteessa tätä kokemusta ei muodostu. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013b.)

Kiintymyssuhde on vauvan ja vanhemman välinen erityinen tunneside. Tämä tunneside alkaa kehittyä vauvalle varhaisten kokemusten pohjalta muutaman kuukauden iässä. Kiintymyssuhdeteorian on alun perin esittänyt Bowlby (1979), joka piti kiintymyssuhdetta äitiin välttämättömänä lapsen normaalille kehitymiselle. Bowlbyn mukaan kiintymyssuhteen kanssa käänteisesti toimii lapsen sisäinen pyrkimys ympäristönsä tutkimiseen. Lapsen hätääntyessä kiintymyssuhdejärjestelmä aktivoituu ja lapsi hakee turvaa ja lohdutusta vanhemmaltaan. Vanhempi kiintymyssuhteen kohteena toimii tukikohtana, josta käsin lapsi uskalletaan tutkia ympäristöä ja jonne lapsi voi palata turvaan. Vanhemman kyky vastata lapsen tarpeisiin on yhteydessä kiintymyssuhteen turvallisuuteen. Lapsen

kasvaessa ja kehittyessä hänen tarpeensa muuttuvat. Vanhemman kyky vastata eri-ikäisen lapsen tarpeisiin voi olla erilainen, jolloin kiintymyssuhdekin voi muuttua. (Mäntymaa & Tamminen 1999, 4.)

Turvallinen kiintymyssuhde tukee lapsen kehitystä monella alueella. Näitä ovat esimerkiksi fysiologinen ja emotionaalinen säätely, itseluottamus, lannistumattomuus, sosiaaliset taidot, empatia, ongelmanratkaisu, älyllinen kehitys ja viestinnälliset taidot. Noin kahdella kolmasosalla lapsista on turvallinen kiintymyssuhde ja he pääsevät hyödyntämään sen vaikutuksia elämässään. Kolmasosa lapsista puolestaan kärsii turvattomasta kiintymyssuhteesta. (Hughes 2011, 20.) Vahvasti turvattoman kiintymyssuhteen on havaittu ennustavan muun muassa käytösongelmia, huonoa itsetuntoa, riitoja huoltajien kanssa ja vaikeuksia kaverisuhteissa (Mäntymaa & Tamminen 1999, 4).

3.2 Lasten käytöshäiriöt

Normaalin ja poikkeavan käyttäytymisen määrittely on vaikeaa. Nykyisin käyttäytyminen määritellään haastavaksi silloin, kun se ei ole toivottavaa käyttäytymistä. Haastavan käyttäytymisen määrittely on suhteessa sosiaalisiin tilanteisiin ja kulttuuriin. Määrittelyyn vaikuttaa se, miten toiset käyttäytyvät samankaltaisissa tilanteissa. (Takala & Kontu 2010, 79–80.)

Lasten käytöshäiriöiden syitä ei tarkkaan tiedetä. On arveltu, että kasvuympäristöllä, vanhempien kasvatustyyllillä ja geneettisillä tekijöillä on vaikutusta, sekä temperamenttiin liittyvillä tekijöillä. Hyvin autoritäärisen ja toisaalta myös rajattoman kasvatustyylin on todettu edesauttavan käytöshäiriöiden syntyä. Kovassa kasvatustyyliässä lasta rangaistaan, mutta jätetään usein palkitsematta silloin kun hän toimii toivotulla tavalla. Lapsi saa siten eniten huomiota ei-toivotulla käytöksellä, ei kuitenkaan välttämättä johdonmukaisesti. Vapaassa kasvatustyyliässä lapsella ei ole rajoja. Tällöin lapsi ei tiedä mitä häneltä odotetaan ja mikä käytös on toivottua tai ei-toivottua. Kun johdonmukaisuus kasvatuksessa puuttuu, niin lapsi hakee rajoja ja lapsi alkaa tästä syystä oireilla. (Seppänen & Hietala 2009, 4.)

Haastavan lapsen tapa reagoida ympäristön ärsykkeisiin poikkeaa keskivertolapsen reagoititavasta. Haastavan temperamentin lapsella on monia piirteitä, jotka kasvattaja voi kokea vaikeiksi. Lapsi voi olla nopea, kärsimätön, kovaääninen, sinnikäs tai perustyytymätön. (Viljamaa 2009, 11.) Haastavan käyttäytymisen ennusmerkkejä kuvataan muutoksina puheessa, tunnetilassa ja fyysisessä tilassa. Haastava käyttäytyminen saa lähes aina aikaan tunnereaktioita, jotka vaikuttavat haastavasti käyttäytyvän ihmisen lähellä oleviin ihmisiin. (Takala & Kontu 2010, 79–80.)

Yhdysvaltalaisen psykologian professorin Carolyn Webster-Strattonin viimeaikaisten tutkimusten mukaan 10–25 % päiväkotij- ja alakouluikäisistä lapsista täyttää uhmakkuushäiriön tai varhaisten käytöshäiriöiden kriteerit (2011, X). On tärkeää muistaa, että lasten käytösongelmat ovat normaaleja ja ne saadaan hallintaan sopivalla menettelyllä. Tutkimusten mukaan niillä lapsilla esiintyy vähemmän käytöshäiriöitä, joiden vanhemmat ovat osallistuneet lastensa mielikuvitusleikkeihin näiden ollessa pieniä (Webster-Stratton 2005, 21, 29–30).

Haastavien lasten on vaikea oppia yhteisön sääntöjä ja huomata oman toiminnan vaikutus muihin ihmisiin (Viljamaa 2009, 31). Takalan ja Kontun (2010, 81) mukaan sosiaalisesti hyväksyttävän käyttäytymisen edellytyksenä on, että ihminen ymmärtää sekä omaa että toisten käyttäytymistä. Lisäksi ihmisen on oivallettava mielensisäisten uskomustensa vaikutus käyttäytymiseensä.

Käytöshäiriö haittaa usein suuresti lapsen ja perheen elämää. Lapsi ja vanhemmat saavat paljon negatiivista palautetta. Hoitoa vailla jääneelle käytöshäiriöiselle lapselle tulee usein sopeutumisongelmia viimeistään hänen aloittaessaan koulunkäynnin ja käytöshäiriöisen lapsen kouluvalmiudet ovat usein ikätasoa alhaisemmat. Mikäli lasta ei huomioida oikealla tavalla, hän on syrjäytymisvaarassa. Hoitamattomana käytöshäiriö voi jatkua aikuisikään asti. (Sepänen & Hietala 2009, 3–4.)

Lapsi pyrkii saamaan vanhemmiltaan huomiota, joko kielteistä (toruja ja arvostelua) tai myönteistä (kehuja). Jos lapsi ei saa myönteistä huomiota osakseen hyvästä käyttäytymisestä, niin hän pyrkii saamaan kielteistä huomiota käyttäy-

tymällä huonosti. (Webster-Stratton 2005, 38.) Hankalista tilanteista syntyy helposti negatiivisen vuorovaikutuksen kehä, josta kummankin osapuolen on vaikea irrottautua. Konfliktien yleistyessä molempien identiteetti alkaa muuttua. Lapsi kokee olevansa huono, epäonnistunut ja kyvytön ja vanhempi puolestaan kokee, että hän on epäonnistunut vanhempana. Näin syntyy toistuvien kielteisten vuorovaikutuskehien aiheuttama vuorovaikutuksen umpisolmu. On tärkeää miettiä, miten negatiivista vuorovaikutuskehää voitaisiin muokata myönteisemmäksi. (Rönkkö & Rytönen 2010, 231.)

Kuvio 1. Negatiivisen vuorovaikutuksen kehä (Seppänen ja Hietala 2009, 4). Negatiivisen vuorovaikutuksen kehä on esitetty tekstissä kuvion yläpuolella ja tässä pelkästään kuviona.

3.3 Ylivilkkaus

Tutkijat uskovat, että viive aivojen tai hermoston kypsymisessä aiheuttaa heikkoa itsehillintää ja ylivilkkausta. Näiden puutteellisuuksien vuoksi tällainen lapsi tarvitsee vanhempiansa tukea pidempiä aikoja kuin ikätoverinsa. Usein temperamentti ja huono keskittymiskyky ovat perinnöllisiä tai geneettisiä. Useimmissa tapauksissa kasvatustyyli tai ympäristö ei aiheuttanut näitä ongelmia. (Webster-Stratton 2005, 286.)

Päiväkodissa työskennellessäni olen huomannut, että ylivilkas lapsi toimii usein hyvin silloin, kun hän on kahdestaan aikuisen kanssa. Kun taas ryhmässä oleminen, siirtymätilanteet ja uudet tilanteet tuottavat ylivilkkaalle lapselle ongelmia. Rönkön ja Rytkösen (2010, 230) mukaan monet ulkoapäin tulevat ärsykkeet ja virikkeet hajottavat ylivilkkaan lapsen keskittymisen ja tarkkaavaisuuden. Kun lapsen on vaikea kontrolloida impulssejaan, hän turhautuu helposti ja saa raivokohtauksia. Ryhmässä ylivilkas lapsi voi joutua sosiaalisesti kiusatuksi. Hänet voidaan myös leimata käytöshäiriöiseksi. Ylivilkkaan lapsen elämään on hyvä tuoda selkeitä sääntöjä ja rutiineja.

4 VERTAISTUEN JA –RYHMÄN MERKITYS OSALLISTUJILLE

4.1 Vertaistuki

Vertaistuki voidaan nähdä yhtenä sosiaalisen tuen muotona. Sosiaalisesta tuesta on monenlaista hyötyä. Selviä yhteyksiä on löydetty muun muassa äitien psyykkiseen terveyteen ja stressinsietokykyyn. Sosiaalisessa tuessa korostuu tarkoituksellinen vuorovaikutus, johon sisältyy positiivinen vaikutus henkilöltä toiselle. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2001, 14.)

Ryhmät muodostavat asiakkaiden/henkilöiden keskinäisen vertaistuen. Ryhmiä, joissa samanlaisessa elämäntilanteessa olevien osallistujien kesken mahdollistuu vertaistuen antaminen ja saaminen, voidaan kutsua vertaisryhmiksi tai vertaistuen ryhmiksi. Ryhmässä olevilla on halu jakaa kokemuksiaan muiden kanssa ja tällä tavoin pyrkiä keskinäisesti ratkaisemaan tai lieventämään henkilökohtaista ongelmaansa tai elämän tilannettaan. Samankaltaisten kokemusten jakamisesta voi saada tukea omaan jaksamiseen. Ryhmän jäsenelleen tarjoama tuki voi vahvistaa heidän itsetuntoaan ja lisätä taitoja selviytyä kriisin tunteesta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2001,14–15.)

Vertaisryhmien lähtökohtana on osallistujien välinen vuorovaikutus. Tunne ja tieto siitä, että on muita, jotka painivat samojen arjen haasteiden kanssa, lisää henkilöiden/vanhempien hyvinvointia ja sitä kautta myös lasten hyvinvointia. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013c.) Vertaisryhmien palautteissa henkilöt ovat kertoneet muun muassa itseluottamuksensa ja oman tietoisuutensa lisääntyneen. He ovat myös kertoneet, että ovat tulleet tietoisemmiksi muutostarpeista, jotka ovat koskeneet omaa ajattelua tai toimintaa. Muutostarpeet ovat voineet koskea myös perheen sisäistä vuorovaikutusta, työnjaon uudelleen järjestelyä tai perheen ulkopuoliseen toimintaan suhtautumista ja osallistumista. Ryhmissä tehdyt tehtävät ja harjoitukset ovat vanhempien mielestä auttaneet

heitä omien tarpeiden, tunteiden ja toimintamallien tutkimisessa ja tunnistamisessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2001, 21.)

Yhteistä vertaisryhmille on, että ne kokoontuvat vain määrätyn ajan ja niitä vetää aina ohjaaja. Ryhmän ensikokoontumisissa määritellään myös ryhmän tavoitteet ja säännöt. Vertaisryhmän toiminta perustuu avoimuuteen, tasa-arvoisuuteen, osallistujien keskinäiseen kunnioitukseen ja jakamiseen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013c.)

4.2 Ihmeelliset vuodet – ohjelma

Ihmeelliset vuodet -ohjelma (The Incredible Years) on yhdysvaltalaisen psykologian professori Carolyn Webster-Strattonin 30 vuoden ajan kehittämä ja tutkima ryhmäpohjainen behavioristinen vanhemmuuden ohjausmenetelmä 3–12-vuotiaiden käytöshäiriöisten lasten vanhemmille ja lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille. Ohjelman tarkoituksena on edistää myönteisiä kasvatusmenetelmiä ja auttaa kasvattajia käsittelemään lasten käytöshäiriöitä. Tavoitteena on myös parantaa vanhemman/opettajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Ohjelmaa on kehitetty 30 vuoden ajan ja sitä on tutkittu laajasti ympäri maailmaa. (The Incredible Years 2013.)

Ohjelman tavoitteena on auttaa vanhempia suuntaamaan lapseen kohdistuvaa huomiota positiivisempaan suuntaan. Vanhempia autetaan tunnistamaan ja tiedostamaan niin omaansa kuin lapsensa käytöstä. Vanhempi opettelee palkitsemaan lasta hyvästä käytöksestä ja jättämään huomiotta lapsen huonon käytöksen. Ohjelman tavoitteena on myös auttaa vanhempaa mallintamaan lapselleen hyvää käytöstä ja toimimaan esimerkkinä lapselle. Ohjelma pyrkii myös siihen, että vanhempi osaisi asettaa lapselleen rajat. (Ihmeelliset vuodet 2013.)

Ihmeelliset vuodet – ohjelma koostuu sarjasta, jossa on erilaisia ohjelmia. Ohjelmien tueksi on tehty kouluttajan kansio. Kouluttajan täytyy olla käynyt Ihmeelliset vuodet koulutus, jotta hän voi toimia ryhmän vetäjänä. Käsikirjassa annetaan ohjeita kuinka lasten sosiaalisia taitoja, tunne-elämän säätelyä ja ongelmanratkaisutaitoja voidaan edistää. Lisäksi annetaan ohjeita miten lasten käy-

töshäiriöitä voidaan vähentää. Ohjelmia on käännetty useille eri kielille ja niitä käytetään yli 15 maassa. Yhdysvalloissa on useita eri-ikäisille tarkoitettuja ryhmiä esimerkiksi vauvoille ja koululaisille. (The Incredible Years 2013.) Tässä opinnäytetyössä keskitytään vanhemmuusryhmään.

Vanhempainryhmätoiminta tutkitusti vähentää lasten aggressiivista ja ärsyttävää käyttäytymistä ja lisää prososiaalista käyttäytymistä. Noin 70 % osallistuneista hyötyy merkittävästi ryhmään osallistumisesta. Se vähentää vanhempien ruumiillista kurittamista ja muita kovia rangaistuksia sekä vähentää vanhempien stressiä ja masennusta. Toiminta lisää vanhempien kykyä pitää kuria lapsilleen sekä lisää vanhempien uskoa omaan vanhemmuuteensa. Lasten käytösongelmat ovat vähentyneet ja tottelevaisuus on lisääntynyt sekä perheen myönteinen vuorovaikutus on lisääntynyt. Vanhempainryhmätoiminta palvelee määrällisesti viisi kertaa enemmän vanhempia kuin yksilöterapia samassa ajassa. Vaikutukset säilyvät vähintään kolmen vuoden ajan koulutuksesta. (The Incredible Years 2013.)

Vanhempainryhmä koostuu nimensä mukaan vain vanhemmista. Ryhmässä ei ole lainkaan mukana lapsia. Vanhemmat oppivat ryhmässä erilaisia käytäntöjä, joiden käyttöä he sitten harjoittelevat kotonaan lapsensa/lapsiensa kanssa. Vanhempainryhmässä lasten käytöshäiriöitä pyritään vähentämään voimaannuttamalla vanhempia sekä ohjaamalla heitä tukemaan lapsensa kasvua tutkitusti toimivilla menetelmillä. Ryhmäohjaajat yrittävät käynnistää muutoksen vanhempien kasvatusten menetelmissä. Vanhemmuusryhmässä käsiteltäviä teemoja ovat esimerkiksi lapsen kanssa leikkiminen, miten kehua ja kannustaa lasta, miten tukea lapsen sinnikkyyttä. Lisäksi harjoitellaan huomiotta jättämistä ja aikalisän käyttöä. (Webster-Stratton 2005, 18–21.) Vanhemmuusryhmään pääsy ei vaadi, että lapsella on käytöshäiriödiagnoosi. Ryhmään pääsyyn riittää, että vanhempi kokee tilanteen kotona lapsen kanssa haastavaksi.

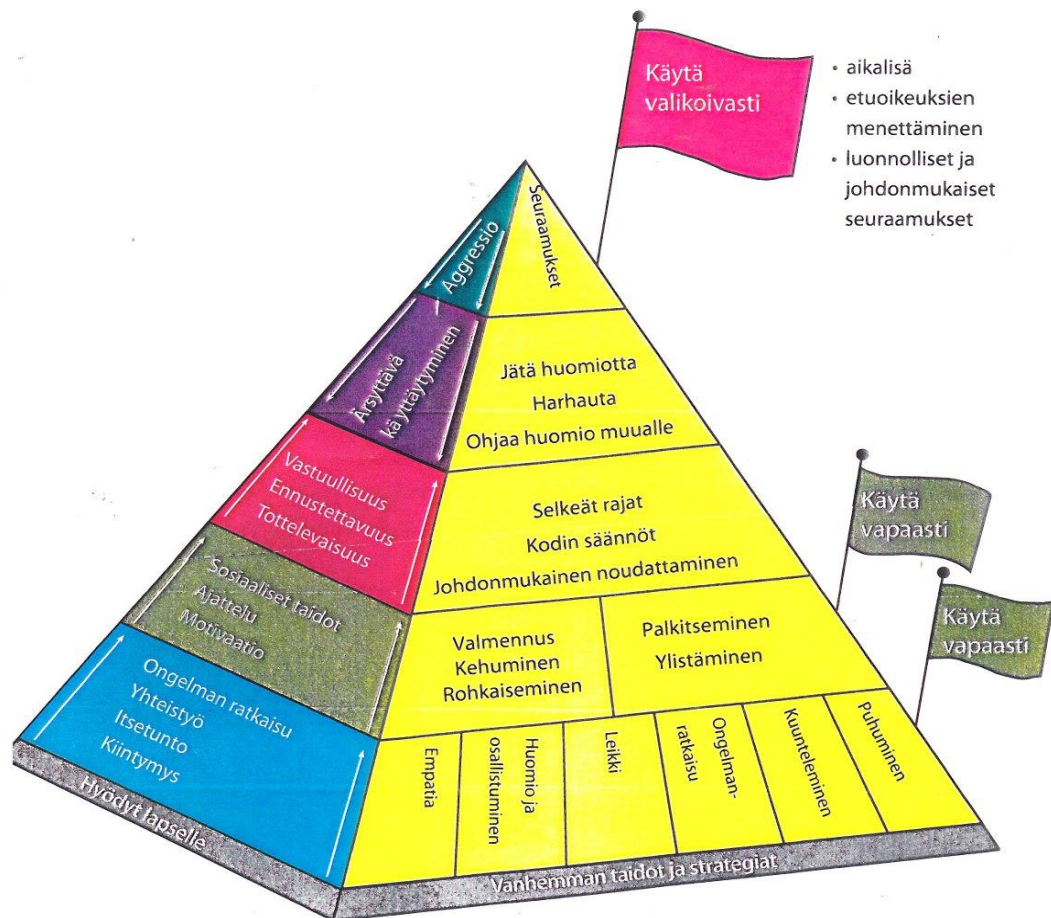
Vanhemmuusryhmä etenee tietyn kaavan mukaan. Teemat vaihtuvat jokaisella tapaamiskerralla. Ryhmässä keskustellaan, katsotaan ja havainnoidaan vinjettejä (videoita) sekä harjoitellaan erilaisia rooliharjoituksia. Lähtökohtana on myönteisen vuorovaikutuksen löytäminen lapsen ja vanhemman välille. Van-

hemmille opetetaan kuvailevaa kommentointia ja rajojen asettamista sekä sitä, miten välttää turhia käskyjä. Kaikkein tärkeintä vanhemman on oppia ennakoimaan hankalia tilanteita, jotta niiltä voidaan välttyä. Lapsen huono käytös voidaan myös jättää huomiotta tai sitten voidaan käyttää aikalisää, jolloin lapselle annetaan mahdollisuus rauhoittua ennen kun asia selvitetään. (Webster-Stratton 2005, 41, 70, 81, 91).

Vanhemmuusryhmässä käydään läpi vanhemmuuspyramidia. Pyramidin alemmilla tasoilla on sellaiset kasvatusmenetelmät, joita käytetään tavallisimmin (Webster-Stratton 2005, 24). Nämä menetelmät ovat sellaisia, jotka perustuvat vanhemman ja lapsen väliseen yhteiseen aikaan. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi leikki, puhuminen ja kuunteleminen. Näiden menetelmien myötä lapselle opetetaan muun muassa yhteistyötä, kiintymystä ja hyvää itsetuntoa.

Pyramidia ylöspäin noustessa lapselle opetetaan sosiaalisia taitoja, ajattelua ja motivaatiota. Näitä opetetaan muun muassa palkitsemisen, kehumisen, rohkaisemisen avulla. Pyramidia edelleen ylöspäin noustessa lapselle opetetaan vastuullisuutta, ennustettavuutta ja tottelevaisuutta. Näitä opetetaan selkeiden rajojen, kodin sääntöjen ja johdonmukaisuuden avulla. Lapselle opetetaan myös ongelmanratkaisua, jotta hän oppisi selviytymään ristiriitatilanteista ja keksimään itse ratkaisuja ongelmiinsa. Pyramidia yhä ylöspäin noustessa pyritään puuttumaan lapsen ärsyttävään käyttäytymiseen huomiotta jättämisen, harhautuksen ja huomion muualle ohjaamisen avulla. (Webster-Stratton 2005, 24).

Pyramidin huipulla olevilla menetelmillä pyritään puuttumaan lapsen aggressiiviseen käytökseen. Siihen vaikutetaan aikalisän ja etuoikeuksien menettämisen avulla. Pyramidin menetelmien avulla opetetaan vanhemmille lapsen tunteiden säätelyä ja ystävyystaitoja. Pyramidin alaosassa olevia menetelmiä vanhemmat voivat käyttää vapaasti kun taas pyramidin huipulla olevia menetelmiä vanhempien tulee käyttää valikoivasti ja harkiten. (Webster-Stratton 2005, 24).

Vanhemmuuspyramidi™

© The Incredible Years

The Incredible Years™

Kuvio 2. Vanhemmuuspyramidi (Webster-Stratton 2005, 24).

4.3 Aikaisemmat tutkimustulokset

Laurean Ammattikorkeakoulussa tehtyjen opinnäytetöiden tulosten perusteella tutkijat olettivat, että vanhemmat ovat oppineet kontrolloimaan lapsensa käytöstä positiivisin keinoin. Lisäksi vanhemmat olivat sitä mieltä, että heidän ja lasten välinen vuorovaikutus oli parantunut ryhmän myötä. Vanhemmat kokivat, että he olivat ryhmän myötä ymmärtäneet ohjaustapojen tärkeyden ja ryhtyneet kiinnittämään huomiota niiden käyttöön. Vanhemmat kokivat, että ryhmällä oli ollut selkeä vaikutus lapsen käytökseen. Lasten raivokohtaukset olivat vähentyneet. Vanhemmat kokivat myös oman jaksamisensa ja itseluottamuksensa toimia hyvänä kasvattaja parantuneen. Vanhemmat olivat myös onnistuneet siirtämään ryhmässä opittuja menetelmiä arkeensa. (Pylkkönen 2011; Wahlstöm & Yliruikka 2012.)

Vertti 2-hankkeessa mitattiin lasten oireilua. Vertti 2-hanke oli Omaiset mielen-terveystyön tukena, Uudenmaan yhdistyksen järjestämä projekti. Hanke oli suunnattu perheille, jossa alaikäinen lapsi tai nuori oireili psyykkisesti. Ongelma-alueet oli jaettu neljään osa-alueeseen: tunne-elämän vaikeudet, käytösongelmat, hyperaktiivisuus ja kaverisuhteisiin liittyvät ongelmat. Kaikkien osa-alueiden ongelmat olivat laskeneet, kun uusintamittaus tehtiin ryhmän loputtua. Vertti 2-hankkeessa mitattiin myös vanhemman mielialan ja aktiivisuuden muutoksia. Mitattavat osa-alueet olivat depressiivisyys, ahdistuneisuus ja aktiivisuus. Testin tulokset osoittavat, että ahdistuneisuus ja depressiivisyys vähenivät ja aktiivisuus nousi. (Seppänen & Hietala 2009.)

5 ASIAKASLÄHTÖINEN ARVIOINTI, BIKVA -MALLI

5.1 Bikva-malli

Bikva - mallia voi luonnehtia kehittämis- ja arviointivälineeksi, jota voi käyttää erityisesti silloin, kun halutaan vastauksia tulevaisuuden kysymyksiin, esimerkiksi sellaisiin kysymyksiin, että tulisiko nykyistä käytäntöä jatkaa? (Högnabba 2008, 10). Bikva tulee tanskankielen sanoista Brugerinddragelse i kvalitetsvurdering eli suomeksi asiakkaiden osallisuus laadunvarmistajana. Bikva -mallin tavoitteena on ottaa asiakkaat mukaan arviointiin ja luoda siten yhteys asiakkaiden ongelmien ymmärtämisen ja julkisen intervention välille. Menetelmän ajatuksena on, että asiakkailla on oleellista tietoa, josta voi olla apua julkisen sektorin toiminnan kohdentamisessa. Arviointiprosessin suunta on alhaalta ylöspäin. Prosessi on myös oppimislähtöinen, ja sen odotetaan voivan vaikuttaa työmallien ja työskentelytapojen kehittämiseen. Bikva – mallissa tiedonkeruu on kvalitatiivista. Siinä pystytään paneutumaan syvälle asiaan ja sen avulla pystytään tekemään vaihtelevia, yksityiskohtaisia ja kokonaisvaltaisia analyysejä, joiden avulla lisätään ymmärrystä siitä, miten arviointiin osallistuvat ymmärtävät ja tulkitsevat omat tilanteensa. (Krogstrup 2004, 7–12.)

Bikva - menetelmä on kvalitatiivisesti orientoitunut. Se pystyy paneutumaan syvällisemmin asiaan ja lisäämään ymmärrystä siitä, miten asiakkaat ymmärtävät ja tulkitsevat oman tilanteensa suhteessa palvelujärjestelmään. Bikva - menetelmän avulla ei saada määrällistä tietoa siitä, kuinka moni asiakas on tyytyväinen, vaan se antaa tietoa siitä, miten asiakkaat tulkitsevat palvelukokemuksiaan ja mitä asioita he katsovat tärkeiksi kehittämiskohteiksi. (Hänninen ym. 2007, 15–16.) Bikva – menetelmä herättelee vakiintuneita ajattelu- ja toimintamalleja, jotka usein ovat suurimpia muutosesteitä (Hänninen ym. 2007, 40).

Osallistuvuus on keskeistä suurelle osalle kvalitatiivisia tutkimuksia (Eskola & Suoranta 1998, 16). Bikva -mallin mukaan osallistujien näkemykset ja kokemukset välitetään organisaation eri tasoille. Asiakkaiden kokemukset pyrkivät näin toimimaan muutosvoimana työn kehittämisessä. Asiakkailla on Bikva –

mallissa keskeinen rooli: he määrittelevät arviointikysymykset omien kriteerien-
sä perusteella. Asiakkaiden osallistamista perustellaan sillä, että heillä on tietoa,
josta voi olla hyötyä julkisen sektorin kehittämisessä. Julkiset organisaatiot saa-
vat tietoa tulevaisuuden vaatimuksista. (Krogstrup 2004, 3, 7.)

5.2 Haastattelut Bikva-mallissa

Asiakkaan kokemaan asiakaspalveluun vaikuttaa asiakastyössä olevan kanssa
käydyn vuorovaikutuksen lisäksi myös tuote ja organisaation toimintatapa
(Reinboth 2008, 5). Bikva – menetelmässä tiedonkeruu tapahtuu yleensä ryh-
mähaastattelujen avulla. Ryhmän haastateltavat ottavat enemmän kantaa tois-
tensa perusteluihin kuin siihen, mitä odottavat haastattelijan haluavan kuulla, ja
ryhmässä tehtävä yhteistyö innostaa vivahteikkaampaan palautteeseen kuin
yksilöhaastattelussa. (Hänninen ym. 2007, 16.)

Bikva – mallissa tehdään ensin asiakkaiden avoin ryhmähaastattelu. Tavoittee-
na on, että asiakkaat voivat omin sanoin kuvailla ja tulkita näkemyksiään sosi-
aalityöstä omasta näkökulmastaan. Asiakkaiden osallistamisen taustalla on se,
että heidän omia kiinnostuksen kohteitaan, prioriteettejaan ja valmiuksiaan on
kunnioitettava. Asiakkaan näkökulmasta laatu yksinkertaisesti syntyy kenttä-
työntekijöiden ja asiakkaiden välisissä kohtaamisissa. (Krogstrup 2004, 8.)
Haastattelijä esittää avoimen kysymyksen, joka ei johdata asiakkaita mihinkään
tiettyyn suuntaan (Hänninen ym. 2007, 16).

Kaikille haastatteluille on yhteistä se, että niillä on tietyt puitteet eli ne tehdään
jossakin. Yhteistä on myös se, että ne perustuvat toisaalta sosiaaliin suhtei-
siin, toisaalta kieleen. Kun haastateltavat kutsutaan toimistoon tai laitokselle,
haastattelutilanne on yleensä hiljainen ja rauhallinen. Tutkittavan kotona sen
sijaan haastattelijä joutuisi tapahtumien keskelle. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 89,
91.) Haastattelin Ihmeelliset vuodet – vanhempainryhmän osallistujia (9 henki-
lää; 3 miestä ja 7 naista) viimeisen ryhmätapaamisen jälkeen 30.5.2013. Haas-
tattelu tapahtui toimistolla, joka oli vanhempainryhmän osallistujille tuttu, koska
ryhmä oli kokoontunut samassa tilassa kolmentoista viikon ajan. Haastatteluun

kului tunnin ja viidentoista minuutin verran aikaa. Alun perin vanhempainryhmän kaikki 10 osallistujaa olivat antaneet minulle kirjallisen suostumuksen haastatteluun. Yksi osallistuja jätti kuitenkin tulematta haastatteluuni, joten lopulta haastattelin kymmenen vanhemman sijasta yhdeksää.

Toisessa vaiheessa haastatellaan kenttätyöntekijät. Haastattelussa asiakkaiden näkemykset toimivat keskustelun moottorina. Keskustelussa pohditaan syitä asiakkaiden kokemiin ongelmiin. Ryhmä pohtii omia käytäntöjään asiakkaiden palautteen pohjalta ja tekee konkreettisia ehdotuksia palvelun parantamiseksi. (Hänninen ym. 2007, 14.)

Kenttätyöntekijöiden odotetaan oppivan asiakkaiden haastatteluista. Kenttätyöntekijöiden ottamista mukaan haastatteluketjuun asiakkaiden jälkeen perustellaan sillä, että kenttätyöntekijöillä voi olla erityisiä ja oikeutettuja näkemyksiä, jotka on otettava huomioon. Tällaisia asioita voivat olla lainsäädäntö ja poliittinen päätöksenteko sekä yleinen etu. (Krogstrup 2004, 9.)

4.6.2013 kävin läpi asiakkaiden ryhmähaastattelussa saamani tulokset ryhmän vetäjien kanssa (kaksi henkilöä). Kolmannessa vaiheessa haastatellaan johtohenkilöt, jotka yhdessä keskustelevat asiakkaiden ja kenttätyöntekijöiden antamasta palautteesta. (Hänninen ym. 2007, 14.)

Kenttätyöntekijät kertovat usein, että heidän tehtäviensä hoitoon vaikuttavat oleellisesti lainsäädäntö, johtajat ja poliittiset päättäjät. Tällä perustellaan johtajien ja poliittisten päättäjien osallistamista arviointiin. Johtajille esitellään vain sellainen asiakkaiden ja kenttätyöntekijöiden palaute, johon he voivat vaikuttaa ja heillä on toimivaltaa. Usein kenttätyöntekijöiden tehtävien hoito on johtajien mielestä heidän vastuullaan, ja he ovat siksi kiinnostuneita asiakkaiden ja kenttätyöntekijöiden ryhmähaastattelujen tuloksista. (Krogstrup 2004, 10.)

Ryhmän vetäjien esimiehille (kolme henkilöä) esittelin saamani tulokset 20.6.2013. Tämän vaiheen jälkeen Bikva - mallissa on tarkoitus kerätä kaikki tieto ja arvioida saatuja tuloksia. Tieto viedään lopulta päättäjille ja ryhmäkeskustelussa pohditaan konkreettisia ehdotuksia palvelujen kehittämiseksi. (Hän-

ninen ym. 2007, 14.) Tämä viimeinen haastatteluvaihe ei kuulu opinnäytetyöhöni. Toimeksiantaja hoitaa saadun tiedon viemisen päättäjille.

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS

6.1 Opinnäytetyön tausta

Lastensuojelun palvelut ryhmitellään ehkäisevään lastensuojeluun ja lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Ehkäisevän lastensuojelun keinoin edistetään ja turvataan lapsen kehitystä, hyvinvointia ja tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on äitiys- ja lastenneuvolassa, muussa terveydenhuollossa, päivähoitossa, koulussa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki. Lapsi ja perhe eivät ole tällöin lastensuojelun asiakkaina. Kun koti ja ennaltaehkäisevä lastensuojelu peruspalveluissa ei riitä takaamaan lapsen riittävän hyvää elämää, tarvitaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (Raision kaupunki 2010, 22.)

Raisiossa tärkeä työmuoto ovat erilaiset vertaisryhmät. Tällä hetkellä Raisiossa toimii useita erilaisia vertaisryhmiä. Vetskari-ryhmät ovat vanhempiensa eron kokeneille 12–18-vuotiaille nuorille tarkoitettuja ryhmiä. Ihmeelliset vuodet – vanhempainryhmä puolestaan keskittyy 5–12-vuotiaiden lasten kasvatusongelmiin. Solmu-vertaistukiryhmä on tarkoitettu alkoholiriippuvaisten omaisille. Vertti-toiminta on suunnattu perheille, joissa vanhemmalla/vanhemmilla on mielen-terveysongelmia. (Raision Kaupunki 2012, 7.) Tässä opinnäytetyössä keskitytään Ihmeelliset vuodet – vanhempainryhmään.

Perehdyn siis opinnäytetyössäni ylivilkkaiden lasten vanhempien tukemiseen. Ylivilkkaat henkilöt näyttävät olevan jatkuvassa liikkeessä eivätkä he pysty istumaan hiljaa paikallaan. He saattavat ryntäillä ympäriinsä tai puhua tauotta. Ylivilkkaat lapset saattavat kiemurrella tuolissaan tai vaeltaa ympäri huonetta. (Janssen-Cilag 2013.)

Raision perhepalvelut järjesti ylivilkkaiden lasten vanhemmille Ihmeelliset vuodet nimisen ryhmän. Päiväkotien erityislastentarhanopettajat, lastensuojelun perhetyöntekijät ja perheneuvola ovat muun muassa markkinoineet ryhmää ylivilkkaiden lasten vanhemmille. Ryhmän vetäjät haastattelivat kiinnostuneet vanhemmat ja valitsivat heidän joukostaan 10 vanhempaa, jotka pääsivät ryh-

mään. Ryhmä kokoontui yhteensä 13 kertaa kahden tunnin ajan kerrallaan. Ihmeelliset vuodet – ryhmän vetäjinä toimivat sosiaalityöntekijä ja perhetyöntekijä. Raisiossa on kaksi kertaa aikaisemminkin kokoontunut vastaavanlainen ryhmä. Molemmat ryhmän vetäjät ovat suorittaneet englanninkielisen Ihmeelliset vuodet vetäjien koulutuksen.

Vanhempainryhmissä autetaan käytöshäiriöisten lasten vanhempia saamaan käyttöönsä uusia kasvatuksellisia keinoja. Pitkäjänteisellä lapsen hyvän käytöksen palkitsemisella sekä huonon käytöksen sammuttamisella saadaan muutoksia lapsen käyttäytymiseen ja kohennetaan lapsen itsetuntoa ja suoriutumista koulussa. Koulutuksissa korostetaan leikin tärkeyttä, erilaisten taitojen opettamista, vaikuttavaa kehumista, kannustimien käyttämistä, rajojen asettamista sekä keinoja puuttua tehokkaasti huonoon käyttäytymiseen. (Ihmeelliset vuodet 2013.)

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisilla tutkimusmenetelmillä ymmärretään tavallisimmin ei-tilastollisia kenttä-tutkimusmenetelmiä. Joskus kvalitatiivisista menetelmistä käytetään nimitystä pehmeät tutkimusmenetelmät. Kvalitatiivisten menetelmien käyttäjät keskittävät huomionsa aineiston hankintaan. (Grönfors1982, 11.)

Suomessa useat kunnat kamppailevat suurien talousvajeiden kanssa. Osa kunnista on jopa ryhtynyt lomauttamaan henkilöstöään saadakseen talouden tasapainoon. Myös Raisiossa, johon tein opinnäytetyöni, on samankaltainen tilanne. Kunnissa onkin suurta kiinnostusta ja tarvetta sellaiselle arviointitutkimukselle, joka antaa välineitä kustannustehokkaiden, vaikuttavien ja laadukkaiden palveluiden järjestämiseen (Krogstrup 2004, 3). Myös Raisiossa, johon tein opinnäytetyöni, on kiinnostusta kustannustehokkaisiin ja laadukkaisiin palveluihin. Tutkimustulosteni perusteella pystytään toteennäyttämään, että ennaltaehkäisevä palvelu kannattaa, kun kokonaiskustannuksia verrataan.

Hankin opinnäytetyöni aineiston kolmella eri haastattelulla. Haastattelin yhdeksän vanhempainryhmän osallistujaa, molemmat ryhmän vetäjät ja kolme vetäjien esimiestä käyttämällä apuna Bikva – menetelmää. Toimeksiantaja toivoi mi-

nun käyttävän opinnäytetyössäni Bikva – mallia. Mallin tavoitteena on ottaa asiakkaat mukaan arviointiin ja luoda siten yhteys asiakkaiden ongelmien ymmärtämisen ja julkisen intervention välille (Krogstrup 2004, 7).

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu eri käsitteistä, jotka täydentävät toisiaan. Viitekehyksessä esiintyvät tekijät auttavat lukijaa ymmärtämään tutkimuksen tarkoitusta ja asetettua tutkimuskysymystä. Viitekehysten käsitteet ovat tutkimusongelman taustalla, joiden avulla tälle opinnäytetyölle on voitu asettaa tutkimustehtävä. Tutkimustehtävään pyritään hakemaan vastauksia haastatteleamalla vanhempainryhmässä olleita vanhempia. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehysten asiasisältö liittyy olennaisesti vanhemmuuteen.

6.2 Tarkoitus ja tutkimustehtävä

Yhteiskunnassamme on tapahtunut nopeita muutoksia ja ihmisten on vaikea pysyä niissä mukana ja sopeutua niihin. Yhteisöllisyys on vähentynyt ja elämä on muuttunut yhä yksilökeskeisemmäksi. Perheet ovat jääneet vaille yhteisön tukea ja vanhemmuuden mallia. Monesta vanhemmasta on tullut epävarma omassa vanhemmuudessaan. (Peltonen, 2004, 7.)

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen, koska yhä useammat vanhemmat tänä päivänä eivät löydä keinoja lastensa kasvattamiseen. Jokaisen vanhemman täytyy kehittää oma kasvatustyylinsä, joka palvelee heitä parhaiten. (Webster-Stratton 2005, 22.) Ihmeelliset vuodet -vanhempainryhmä on käynnissä oleva vertaisryhmä ylivilkkaiden lasten vanhemmille Raision perhepalveluissa ja tästä johtuen opinnäytetyöni on työelämälähtöinen. Raisiossa ei ole aikaisemmin tutkittu Ihmeelliset vuodet -ryhmän vaikuttavuutta. Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä on kuvata miten vanhemmuusryhmässä oleminen muutti vanhemmuutta.

Anoin kirjallisesti lupaa opinnäytetyölleni Raision Kaupungin sosiaali- ja terveysjohtajalta, Katariina Korkeilalta, joka myös myönsi minulle tutkimusluvan (liite 1).

Tutkimuskysymykseni olivat:

1. Miten vanhempien mielestä heidän käyttäytymisensä/kasvatuksensa on muuttunut ryhmän myötä?
2. Miten vanhempien mielestä lasten käyttäytyminen on muuttunut?
3. Miten vanhemmat ovat mielestään onnistuneet siirtämään ryhmässä opittuja taitoja arkielämään?
4. Miten vanhemmat muuttaisivat / kehittäisivät saamaansa palvelua?

Tavoitteenani oli lisäksi tuottaa asiakkaiden osallistamisen kautta sellaista tietoa, josta voi olla hyötyä julkisen sektorin kehittämisessä. Tämä toteutuu opinäytetyössäni siten, että haastateltuani asiakkaat, esittelen saamani tulokset ryhmän vetäjille. Lopuksi esittelen asiakkaiden ja ryhmän vetäjien haastattelujen tulokset ryhmän vetäjien esimiehille.

6.3 Laadullinen tutkimus ja haastattelu

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein varsin pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti (Eskola & Suoranta 1998, 15). Laadullisen tutkimuksen empiirinen aineisto muodostuu esimerkiksi teksteistä. Tärkeimpiä empiirisen aineiston hankintatapoja eli menetelmiä sosiaalitieteissä ovat haastattelu, havainnointi ja videointi. (Salonen 2011, 8.)

Haastattelu on käytetyin metodi laadullisessa tutkimuksessa. Haastattelu on ennalta sovittu ja siihen on pyydetty lupa. Lisäksi haastattelija on ollut se, joka on laittanut haastattelun alulle. Haastattelijan pitää motivoida haastateltavat ja haastattelu perustuu luottamukseen ja kunnioitukseen. (Salonen 2011, 8.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 1997, 161). Haastattelulla tarkoitetaan sellaista tiedonkeruutapaa, jossa henkilöiltä kysytään heidän omia mielipiteitään tutkimuksen kohteesta ja vastaus saadaan puhutussa muodossa. Haastattelussa ollaan suo-

rassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Tällainen tilanne luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa. Samoin on mahdollista saada esiin vastausten taustalla olevia motiiveja. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34–35, 41.)

Haastattelu on ennen kaikkea käsitteisiin, merkitykseen ja kieleen perustuvaa toimintaa. Haastattelua voidaan pitää keskusteluna, jolla on ennalta päätetty tarkoitus. Haastattelussa ihmiselle annetaan mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelun avulla halutaan selvittää vastauksia ja syventää saatavia tietoja. Esimerkiksi mielipiteille voidaan pyytää perusteluja ja lisäkysymyksiä voidaan käyttää tarpeen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34–35, 41.)

Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelussa kaikkein olennaisinta on se, että haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa, yksityiskohtaisten kysymysten sijaan. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48.)

Haastattelu soveltuu erityisesti hyvin metodiksi silloin, kun halutaan kuvaavia esimerkkejä (Metsämuuronen 2006, 113). Hankin opinnäytetyöni aineiston kolmen haastattelun avulla, koska haastattelun avulla pystyn selvittämään vanhempien käsityksiä heidän ja heidän lastensa käyttäytymisen muuttumisesta. Haastattelun avulla saan selville vanhempien mielipiteitä siitä, miten he ovat onnistuneet siirtämään ryhmässä opitut asiat arkielämäänsä. Minulla ei siis ole mitään valmiita kysymysvaihtoehtoja, mistä vanhemmat voivat valita vastausvaihtoehtonsa, vaan vanhemmat itse tuottavat vastauksensa, kysymykseen, miten heidän oma käytöksensä on muuttunut ryhmän myötä.

6.4 Asiakaslähtöisyys ja asiakaskeskeisyys

Toimeksiantajani toivoi minun käyttävän opinnäytetyössäni Bikva-mallia, koska siinä tavoitteena on ottaa asiakkaat mukaan arviointiin ja luoda siten yhteys asi-

akkaiden ongelmien ymmärtämisen ja palvelun välille. Mallin lähtökohtana ovat asiakkaiden näkemykset palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta. Asiakkaat määrittävät arviointikysymykset omien kriteeriensä mukaan. Asiakkaat ovat Bikva-mallin mukaan oppimisen käynnistäjiä. Oppiminen alkaa avoimella ryhmähaastattelulla, jossa asiakkaat voivat omasta näkökulmastaan kuvailla sosiaalityötä ja sosiaalipalveluja. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013.)

Asiakaslähtöisyyteen kuuluu se, että asiakkaiden omia käsityksiä ja toimintaa kunnioitetaan ja että asiakas voi omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, missä järjestyksessä ja aikataulussa hänen asiassaan edetään ja hän saa osakseen asiallista kohtelua. Asiakaskeskeinen näkökulma asiakastyöhön syntyi 1930-luvulla Yhdysvalloissa. Lähtökohtana on asiakkaan kunnioittaminen ja hänen tarpeidensa entistä parempi huomioiminen. (Hänninen ym. 2007, 9.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän modernisoimishankkeissa asiakaslähtöisyys on ajankohtainen käsite, ja se on otettu käsitteenä nykyiseen hallitusohjelmaan sosiaali- ja terveystoimen palveluja ohjaavana periaatteena. Monipuolisesti ymmärrettynä asiakaslähtöisyys ohjaa julkisten palvelujen perinpohjaiseen uudistamiseen. Asiakaslähtöisyyden ajattelullinen idea perustuu siihen, että kansalaiset nähdään itsenäisinä, vastuullisina ja yhteiskunnan erilaisiin toimintoihin aktiivisesti vaikuttavina toimijoina. (Hänninen ym. 2007, 9.)

Miten organisaatiota tulisi uudistaa niin, että kuluttajat ja kansalaiset saavat enemmän vaikutusvaltaa. Ajatuksena on, että julkisessa järjestelmässä annetaan liian vähän arvoa tiedon hankkimiselle asiakkaille tärkeistä asioista, heidän tarpeistaan ja kiinnostuksen kohteistaan. Viranomaisten on sopeuduttava asiakkaiden ja kuluttajien tarpeisiin. Toiminta on alistettava kuluttajien arvioinnille, koska näin saadaan tietoa julkisia palveluja koskevaa päätöksentekoa varten. (Hänninen ym. 2007, 9–10.)

6.5 Dokumentointi ja analyysimenetelmä

Teemahaastattelun luonteeseen kuuluu haastattelujen tallentaminen. Vain tällä tavoin saadaan haastattelu sujumaan nopeasti ja ilman katkoja. Teema-

alueetkin olisi hyvä osata ulkoa, jotta paperien selailuun tulisi mahdollisimman vähän tarvetta. Kun haastattelu nauhoitetaan, saadaan kommunikaatiotapah- tumasta säilytetyksi olennaisia seikkoja. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 92.)

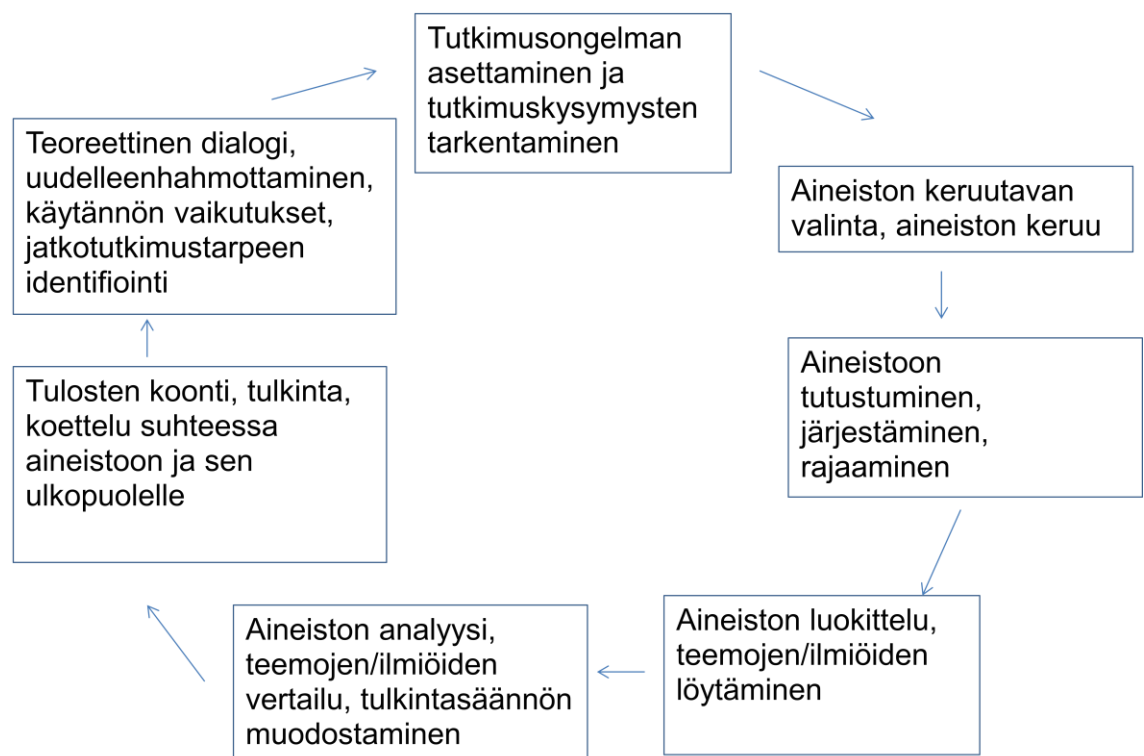
Haastattelun avulla kerätty aineisto on yleensä runsas, koska tutkijalla on ollut pyrkimys päästä syvälle tutkittavaan aiheeseen. Mitä syvempi dialogi on ollut, sitä enemmän on kertynyt nauhamateriaalia. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 108.) Kun aineisto on tallennettu, se kirjoitetaan tekstiksi eli litteroidaan. Monien mie- lestä eniten sitkeyttä vaativa ja aikaa vievä vaihe haastattelututkijan työssä on haastattelujen litteroiminen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 135, 138, 140.)

Nauhoitin kaikki kolme haastatteluani ja lisäksi tein muistiinpanoja haastattelui- den aikana. Nauhoitukset purin litteroimalla haastattelut sanasta sanaan. Litte- rointi oli erittäin työlästä. Ryhmän vetäjien haastattelussa minulle kävi niin, että nauhurille ei jostain syystä tallentunut yhtään mitään. Haastattelun alussa olin varmistanut, että nauhurissa paloi punainen valo kuten kuuluikin. Minulle ei jää- nyt muuta vaihtoehtoa, kuin kirjoittaa muististani ja muistiinpanoistani kaikki mahdollinen, minkä muistin haastattelusta. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 12 sivua.

Analysoin haastattelut sisällönanalyysi menetelmällä. Ennen varsinaiseen ana- lyysiin siirtymistä aineistoon tutustutaan, sitä järjestetään ja luokitellaan. Nämä vaiheet luovat perustan aineiston kanssa keskustelemiselle eli analyyttisten teemojen keskinäiselle vertailulle ja analyysiin perustuvien kokonaisuuksien muodostamiselle. (Ruusuvuori ym. 2010, 10.)

Sisällönanalyysin avulla voidaan tarkastella kvalitatiivisin keinoin kerätyn tutki- musmateriaalin sisältöä. Sisällönanalyysillä saadaan kerätty aineisto järjeste- tyksi johtopäätöksien tekoa varten. (Grönfors 1985, 161.) Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysillä pyritään aineisto tiivistämään kadottamatta silti sen sisältämää informaatiota. Päinvastoin pyritään informaatioarvon kasvatta- miseen luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. (Eskola & Suo- ranta 1999, 138.)

Kaiken kaikkiaan on tärkeää tuntea aineistonsa perinpohjaisesti. Se on syytä lukea useampaan kertaan, jotta se avautuu tutkijalle. Sen jälkeen, kun aineisto on purettu tekstiksi, pitää aineisto järjestää. Teemahaastattelun teemat muodostavat jo sinänsä eräänlaisen aineiston jäsenyyksen, josta voi lähteä liikkeelle. (Eskola & Suoranta 1999, 151–152.) Luokittelut voivat olla selvillä ennen haastattelujen suorittamista, mutta osa muodostetaan todennäköisesti vasta niiden jälkeen, jolloin tutkijalla on tiedossaan haastateltavien esiintuomat asiat ja heidän kannaltaan keskeiset seikat. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 117.) Tutkimuskysymyksiä auttoivat minua aineiston luokittelussa. Luokittelin vastaukset viiteen eri luokkaan: miten vanhempien käyttäytyminen / kasvatus oli muuttunut, miten lasten käyttäytyminen oli muuttunut, miten vanhemmat olivat onnistuneet siirtämään opitut taidot arkielämään, miten lasten ja vanhempien vuorovaikutus oli muuttunut ja miten asiakkaat muuttaisivat/kehittäisivät palveluita. Luokittelu ei vielä tarkoita aineiston analysointia, se on pikemminkin kerätyn materiaalin tuntemista ja haltuunottoa tukeva osatekijä (Ruusuvuori ym. 2010, 11–12).

Kuvio 3. Analyysin vaiheet (Ruusuvuori ym. 2010, 12).

Vaikka analyysin vaiheet on kuviossa 3 eroteltu analyttisesti toisistaan, käytännössä ne limittyvät tiiviisti toisiinsa ja tapahtuvat osittain päällekkäin. Tutkimuksen vaiheet eivät saumattoman siististi seuraa toisiaan ajallisena jatkumona vaan eri vaiheista palataan usein aiempiin kysymyksiin niitä edelleen arvioiden ja tarkentaen. Kuvioon 3 on siis mahdollista lisätä suuntautuvia nuolia yksittäisestä vaiheesta aiempaan. (Ruusuvuori ym. 2010, 12.)

Aineistosta ei siis koskaan itsestään nouse mitään, eikä aineisto puhu, vaan tutkimuskysymys sekä tutkijan lukemisen tapa, tulkinta ja valinnat ohjaavat ja jäsentävät aineiston käsittelyä. Luopumalla omista ennako-odotuksista ja kuuntelemalla aineistoaan tutkija saa tilaisuuden löytää ja tuoda esiin jotakin uutta: haastateltavien puheessa esiintyviä uusia jäsennyksiä. (Ruusuvuori ym. 2010, 15–16.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Asiakashaastattelun tulokset

7.1.1 Aikuisen oma käytös

Haastateltavien vastauksista tuli suurimmassa roolissa esiin positiivisuus. Yli puolet vanhemmista (56 %) koki vanhemmuusryhmän myötä asenteensa muuttuneen positiivisemmaksi ja viidennes (22 %) ryhmäläisistä on oppinut kehuamaan. Lisäksi kolmasosa vastaajista (33 %) koki osaavansa jättää huomiotta negatiiviset asiat. Nämä kaikki ovat vaikuttaneet siihen, että ilmapiiri perheissä on parantunut.

Ennen mä en paljon muuten kommunikoinu. Siis kauheesti oli sitä huutamista ja sitte hermostu lapsille. Nykyään sitä nauttii erilailla yhteisistä asioista ja tekemisistä. H6

Positiivisuus kasvatuksessa se on ollut semmonen suurimpia tekijöitä. H5

Löydän omist lapsist sen positiivisen puolen mitä mun pitää vahvistaa.H9

Mäkin uskon et omat tommoset kasvatustavoitteet ja –tavat on muuttuneet niin ku positiivisempaan suuntaan. Käytetään niitä positiivisempia keinoja ja jätetään huomiotta enemmän tämmösiä negatiivisia asioita.H2

Ihmeelliset vuodet – ohjelman yhtenä tavoitteena on muuttaa negatiivinen ajattelutapa positiivisemmaksi. Koska yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että heidän asenteensa on muuttunut positiivisemmaksi, niin voidaan todeta, että ohjelma toimii aivan varmasti tältä osalta. Vastaajien vastauksissa ei ole yhtään ainoaa negatiivista asiaa, mikä myös omalta osaltaan vahvistaa negatiivisuuden muuttumista positiiviseksi. Alkuhaastatteluissa vastaajat olivat tuoneet esille pelkästään perheessä olevia negatiivisia asioita/ongelmia.

Haastatteluista joka viides (22 %) koki tulleen rauhallisemmiksi ja joka kymmenes (11 %) koki kärsivällisyytensä ja itsehillintänsä parantuneen.

Samoin kuin joka viidennes (22 %) ryhmäläisistä kokee olevansa nykyään enemmän läsnä. Tällä tarkoitetaan sitä, että vastaaja keskittyy lapsiinsa enemmän kuin esimerkiksi kotitöihin.

Itte on sitte muuttunu enemmän kun mitä lapsi. Just niinku näitten keinojen kautta on oppinu olemaan niin kun parempi äiti, kasvattaja. H1

Tää on enemmän meikäläistä muuttanu ku lapsee, tää ryhmä. Musta on tullu enemmän se aikuinen. H4

No tota kyl mä luulen, että mä oon nykyään enemmän oikeesti läsnä ku aikasemmin. H6

Vastaajista, joka viides (22 %) koki, ettei ole enää niin suorittaja ja kolmasosa (33 %) vastaajista koki toimivansa nykyään johdonmukaisemmin kuin ennen ryhmää.

Ehkä tää ryhmä on antanu sellasia työkaluja vähemmän suorittavaan. Aikasemmin se oli semmosta suorittamista. H6

7.1.2 Lasten käytös

Lasten käytöksistä kysyttäessä suurimmaksi yksittäiseksi vastaukseksi nousi lasten parantunut itsehillintä. Vastaajista lähes puolet (44 %) koki lapsensa itsehillinnän parantuneen.

Itsehillintää on tullu kaverille lisää. H4

Itsehillintä on parantunu ja se on iso asia ja hänestä on tullut taas paljon iloisempi. H7

Toiseksi yleisemmäksi aiheeksi nousi lapsen rauhoittuminen. Haastatelluista kolmasosan (33 %) mielestä hänen lapsensa on muuttunut rauhallisemmaksi.

Kyl mä luulen, että hänenki käytös on muuttunu rauhallisemmaks. H4

Haastatelluista joka viides (22 %) koki, että lapsen avoimuus on lisääntynyt, lapsi on iloisempi ja että lapsen raivokohtaukset ovat vähentyneet.

Lapsi puhuu jo mun kans eli on tullu mun kans avoimemmaks. H2

Keskusteluyhteys on nyt parempi. H3

Meil on raivarit todella paljon vähentyneet. H1

7.1.3 Opittujen taitojen siirtäminen arkeen

Haastatelluista kolmasosa koki, että ryhmässä opittujen taitojen siirtäminen arkeen vaatii paljon harjoittelua ja että toistoja tarvitaan paljon.

Oon mielestäni onnistu siirtämään suht hyvin. Toisto on tärkeätä. H1

Toistoa se vaatii, niin lapselta kuin aikuiseltakin. Toistoa ja harjoitusta, harva meistä on seppä syntyessään tässäkin asias. H4

Toistoja, paljon paljon toistoja. Harjoittelua ja niin että ite on avoin siinä tilanteessa että mukaudut siihen. H9

Viidesosa (22 %) haastatelluista koki, että on oppinut tiedostamaan asioita paremmin.

Ainakin mä tiedostan tekeväni enemmän näit positiivisii asioi. H6

Samoin, joka viides (22 %) haastatelluista koki, että helpompia keinoja (keuhmista ja huomiotta jättämistä) on ollut helpoin siirtää arkeen.

Meil on kans näitä helpompia keinoja otettu käyttöön. H3

Joo, kyl niit on pystytty siirtämään, mut lähinnä näit helpompii. H7

7.1.4 Kehittäminen

Kehittämisestä kysyttäessä haastatellut nostivat esiin sen, että ryhmän ajankoh- ta voisi olla ilta-aikaan nykyisen iltapäivän sijaan. Silloin ei tarvitsisi järjestää töistä pois olemista. Vastaajat toivoivat myös lastenhoitopalvelua. Haastatellut toivoivat, että ryhmätapaamisten aikana olisi enemmän ohjattua keskustelua ja pohdintaa. He myös toivoivat, että kotitehtävien kirjaamista olisi vähemmän ja aikaa kotitehtävien ohjeistukseen olisi enemmän ja että kotitehtävien läpikäymi- seen käytettäisiin enemmän aikaa ryhmätapaamisissa.

Niis kotitehtävis oli paljon sellasta hyvää, mitä olis voinu käydä enemmän läpi. Yhdes harjotella, mut kun ei mukamas kerenny. H8

Mulla oli sama noiden kotitehtävien kans, vaikka ne oli hyvin ohjeistettu. Niin oon ollut vähän hukas sen määrän kans. Mun mielest se on vähän epärealistinen sel- lasille perheille, jotka tulee haastavista elämäntilanteist. H9

Enemmän ohjattua keskustelua, asioiden heittämistä ilmaan ja sitten yhdessä pohditaan. Monella on kuitenkin samankaltaisia hankaluuksia. H2

Kotitehtävissä kävi niin, että en kerinny kirjottamaan ja sitten kun ehdin, niin kui se taas olikaan? H1

Kuten vanhempien kommenteista selviää, heillä oli paljon mielipiteitä asioista. Usein vanhemmat olivat erittäin paljon samaa mieltä kuin muutkin. Tämä johtui siitä, että perheillä oli samoja ongelmia ylivillkkaiden lastensa kanssa.

7.2 Ryhmän vetäjien haastattelu

Ryhmän vetäjät olivat erittäin iloisia, että ryhmäläiset olivat tuottaneet vastauksiin vain ja ainoastaan positiivisia asioita. Ihmeelliset vuodet – ohjelman yksi tavoite on saada negatiivinen suhtautuminen muuttumaan positiivisemmaksi. Haastatellut olivat tuoneet ryhmän vetäjien pitämässä alkuhaastatteluissa esille ainoastaan negatiivisia asioita. Tämän takia vetäjät iloitsivat niin paljon haastateltujen tuottamista positiivisista vastauksista. Olin myös asettanut kysymyksiä niin, ettei se johdatellut vastaajia sen enempää positiiviseen kuin negatiiviseenkaan suuntaan.

Vetäjät olivat yllättyneitä siitä, että haastatellut olivat tuottaneet määrällisesti niin paljon palautetta. Ensimmäiseen kysymykseen haastatellut tuottivat 20, toiseen 16, kolmanteen kahdeksan ja neljäljnteen 10 erilaista vastausta.

Ihmeelliset vuodet – ohjelmassa jokaisen tapaamiskerran jälkeen kysytään osallistujilta palautetta sekä lisäksi jokaviikkoisessa puhelinkeskustelussa kysytään palautetta. Vetäjät pohdiskelivat, että ovatko haastatellut voineet oppia mallintamisen kautta antamaan näin paljon palautetta.

Toinen vetäjästä ihmetteli johdonmukaisuuden suurta osuutta (33 %). Ihmeelliset vuodet – ohjelmassa käsitellään johdonmukaisuutta usean eri asian yhteydessä, niin johdonmukaisuudelle ei ole Ihmeelliset vuodet – ohjelmassa omaa aihekategoriaa. Kokevatkohan vastaajat siten, että johdonmukaisuus tulee sitä kautta kun Ihmeelliset vuodet – ohjelmassa luodaan sääntöjä ja rutiineja. Vaikka säännöt ja rutiinit ovatkin negatiivissävytteisiä toisin kuin johdonmukaisuus.

Ryhmän vetäjät kummastelivat jonkin verran itsehillinnän saamaa pientä osuutta (11 %). Itsehillintä aiheelle kun käytetään Ihmeelliset vuodet – ohjelmassa yksi tapaamiskerta kokonaan. Tässä kohdassa heidän mielestään vastauksissa olisi voinut olla korkeampi osuus. Tosin lasten käytöstä arvioitaessa vanhemmat kokivat, että 44 % lapsista itsehillintä on parantunut ja kolmasosa lapsista käyttäytyy rauhallisemmin. Toisaalta monet käytöstä kuvaavat adjektiivit voivat olla jonkin verran toistensa kaltaisia. Jokainen meistä kun ymmärtää asiat juuri omalla tavallaan.

Vetäjät pitivät erityisen merkityksellisenä sitä, että muutama vanhempi oli kertonut oppineensa tiedostamaan asioita. He eivät enää anna lapselleen negatiivista palautetta huonosta käytöksestä kotona, koska lapset ovat jo saaneet päivähoidossa tai koulussa negatiivista palautetta. Vanhemmat keskittyvät löytämään lapsensa käytöksestä positiivisia asioita negatiivisten sijaan. Vetäjien mielestä oli mukavaa huomata, että vastaajat ovat ymmärtäneet, että uusien kasvatuskeinojen käyttäminen vaatii paljon harjoittelua ja toistoa. Vain näin vanhemmat voivat onnistua muuttamaan kasvatuskäytäntöjään.

Ryhmän aikana vastaajat olivat usein palautteissaan arvioineet vinjettejä (videoita) neutraaleiksi. Kuitenkin haastattelussa yksi vanhempi sanoi niiden olleen erittäin hyviä, koska kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Hän koki oppineensa vinjeteistä uusia kasvatuskäytäntöjä juuri mallintamisen kautta.

Ryhmän vetäjät olivat mielissään siitä, että ryhmäläiset kokivat niin, ettei heidän ollut tarvinnut käyttää vaikeimpia kasvatuskeinoja (esimerkiksi aikalisää), koska helpommat keinot (huomiotta jättäminen ja kehuminen) olivat jo saaneet lapset muuttamaan huonoa käytöstään parempaan suuntaan.

Palautte ei kauheasti yllättänyt ryhmän vetäjiä. He olivat osanneet odottaa tämänkaltaisia palautteita. Ryhmän aikana oli tullut jonkin verran esille samankaltaista palautetta kuten myös ryhmän loppuarvioinneissa.

Kehitysehdotuksia vetäjät kommentoivat siten, että he olivat aistineet ryhmätapaamisten yhteydessä juuri näitä samoja asioita kuin mitä ryhmäläiset olivat tuoneet haastattelussa esille. Ryhmäläiset toivoivat enemmän aikaa keskustele-

lulle ja että kotitehtäviä ohjeistettaisiin enemmän. Vetäjät kertoivat, että aikaisemmissa Ihmeelliset vuodet vertaisryhmissä on myös tullut aika paljon samantyyppistä palautetta, kuin tälläkin kertaa.

Ryhmän vetäjät olivat sitä mieltä, että heidän tulee ottaa saadut tulokset huomioon haastattellessaan tulevien ryhmien osanottajaehdokkaita. He olivat myös sitä mieltä, että haastatteluissa tulee lisäksi ottaa huomioon, että osallistujilla on tarpeeksi voimavaroja, koska ryhmässä käyminen kotitehtävien on vaativaa.

7.3 Esimiesten haastattelu

Ihmeelliset vuodet – vanhempainryhmän vetäjien esimiehet eivät olleet kovinkaan yllättyneitä ryhmäläisten hyvistä palautteista. Ihmeellisiä vuosia kun on tutkittu aikaisemminkin ja se on todettu hyväksi ja toimivaksi menetelmäksi. Ihmeellisissä vuosissa ei pelkästään keskustella vertaisten kanssa, vaan siellä myös opetellaan erilaisia keinoja kasvatukseen ja vuorovaikutukseen. Juuri näiden hyvien tulosten takia Ihmeelliset vuodet on valittu menetelmäksi Raision perhepalveluihin.

Yksi esimies kolmesta oli yllätynyt siitä, että ryhmäläiset olivat kokeneet saaneensa ainoastaan negatiivista palautetta sekä päivähoidosta että koulusta. Toinen puolestaan oli sitä mieltä, että tämä johtuu siitä, että sosiaalialan henkilöstöä on viime vuosina koulutettu paljon huolen puheeksi ottamiseen sekä huolen vyöhykkeistöön. Henkilöstöä on siis koulutettu huomaamaan ongelmat, eikä kuten Ihmeellisissä vuosissa huomaamaan hyvät asiat ja kehumaan niitä.

Esimiehet lupasivat viedä tutkimukseni tulokset edelleen tiedoksi poliittisille päättäjille. Näitä päättäjiä ovat sekä sosiaali- että sivistyspuolen lautakunnan jäsenet.

Yksi esimiehistä toi esille sen, että Ihmeelliset vuodet menetelmä on yksi niistä harvoista menetelmistä, jotka voimaannuttavat myös työntekijää. Työntekijä näkee todella hyvin asiakkaan voimaantumisen Ihmeelliset vuodet – ryhmässä ja sitä kautta oman työnsä tulokset.

Yksi esimiehistä kysyi tutkimukseni jatkoseurannasta. Häntä kiinnosti erityisesti kuinka kauan tulokset kestävät. Tutkimuksessani tulokset oli kerätty heti ryhmän loppumisen jälkeen. Kerroin, että Ihmeellisten vuodet -ryhmän vaikuttavuutta on tutkittu aikaisemmin ja niiden tutkimusten mukaan tulokset pysyvät ainakin kolmen vuoden ajan (Incredible Years 2013). Kerroin myös, etten ainakaan tiedä, että oman tutkimukseni tuloksia olisi tarkoitus tutkia lisää.

7.4 Tulosten tarkastelu

Tulosten perusteella voidaan olettaa, että vanhemmat ovat oppineet olemaan positiivisempia kuin aikaisemmin ja he ovat oppineet kehumaan lastaan. Erityisesti menetelmien myönteisyys oli vanhempien mieleen. He kokivat, että juuri myönteisyydellä he olivat saaneet muutosta aikaiseksi lastensa käytöksessä. Lisäksi vanhemmat ovat oppineet käyttämään positiivisempaa vuorovaikutusta lastensa kanssa kuin aikaisemmin. Nämä asiat ovat johtaneet siihen, että ilma-
piiri perheissä on parantunut ja arki tuntuu mielekkäämmältä kuin aikaisemmin.

Koska vanhemmat ovat oppineet kontrolloimaan lastensa käytöstä positiivisin keinoin ja he ovat johdonmukaisempia kuin aikaisemmin, lasten raivokohtaukset ovat vähentyneet. Lapset ovat alkaneet huomata, että vanhempi on tosissaan sanoessaan asioita ja että hän pitää sanotusta kiinni.

Koska vanhempien käytös on muuttunut rauhallisemmaksi, niin tämä on johtanut siihen, että myös lasten käytös on muuttunut rauhallisemmaksi ja heidän itsetuntonsa on parantunut. Tästä johtuen lapset ovat tunnetilaltaan iloisempia ja avoimempia sekä myös siihen, että he tulevat toimeen paremmin sisarustensa ja kavereidensa kanssa. Parantuneen käytöksen myötä vanhemmat ovat alkaneet saada päiväkodista ja koulusta hyvää palautetta.

On erittäin hienoa, että vanhemmat ovat oppineet tiedostamaan asioita. Tämä mahdollistaa esimerkiksi sen, että uusien kasvatustekniikoiden siirtäminen arkeen onnistuu. Jolleivät vanhemmat tiedosta, että uusien kasvatustekniikoiden siirtäminen arkeen vaatii paljon harjoittelua ja toistoja, niin niiden siirtäminen ei onnistu.

Vain toiston kautta uudet opit ovat siirrettävissä vakiintuneiksi käytännöiksi arkeen.

Vanhemmat kertoivat alkuhaastattelussa pelkästään negatiivisia asioita. Ker-toneeko tämä siitä, että koska vanhemmat ovat saaneet sekä päivähoidosta että koulusta jatkuvasti negatiivista palautetta lapsensa käytöksestä, he eivät itsekään enää näe lapsessaan muuta kuin negatiivisia asioita. Mielestäni päivähoidon ja koulun tulisi antaa voimaannuttavaa palautetta negatiivisen palautteen sijaan.

Vanhempainryhmäläiset kokivat, että vertaisryhmässä heitä ensimmäistä kertaa ymmärretään eikä syyllistetä. Vanhemmat tarvitsisivat juuri tällaisia tilaisuuksia lisää, jotteivät he väsy syyllistämisen kuorman alle. Voidaan siis todeta, että ryhmätoiminta on tuottoisaa palvelua, vaikka se onkin jo erikoispalvelua. Vanhemmat toivoivat, että olisivat saaneet tällaista palvelua jo aikaisemmin kun heidän lapsensa olivat pienempiä. Vanhemmat kokivat, että näin olisi vältytty monelta murheelta. Ihmeellisten vuosien kaltaista palvelua olisi toivottavaa saada jo peruspalveluissa kuten päiväkodissa ja koulussa.

Mielestäni Raision perhepalveluissa ollaan menossa oikeaan suuntaan, koska he tulevat kouluttamaan syksyllä 2013 päiväkotipuolelta henkilöstöä Ihmeelliset vuodet -ryhmän vetäjiksi. Näin Raisioon saadaan enemmän kouluttajia ja tätä kautta saadaan autettua suurempaa määrää asiakkaita. Asiakkaita pystytään auttamaan jo aikaisemmin kuin tällä hetkellä, jo päiväkotikäisinä kuten he toivoivatkin.

Tutkimukseen osallistui yhdeksän ryhmäläistä, vain yksi oli estynyt saapumaan haastatteluun. Tutkimusta voidaan siis pitää kattavana. Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset tukevat aikaisempia tutkimustuloksia (Santonen 2013; Seppänen 2012; Seppänen & Hietala 2009; Pylkkönen 2011; Wahlström & Yliruikka 2012; Webster-Stratton 2005, 23), joita Ihmeellisistä vuosista on aikaisemmin tehty.

8 POHDINTA

8.1 Opinnäytetyön prosessi

Sosionomi työskentelee ihmisten arjessa auttaen, ohjaten, tukien, neuvoen. Hän on kanssakulkija, joka selventää asiakkaalle sosiaalialan byrokratiaa mutta toisaalta tukee ihmisenä kasvamista ja hyvän elämän etsintää. (Mäkinen ym. 2009, 86.) Tämän prosessin myötä ymmärrykseni ja käsitykseni ryhmän ohjaimiseen on laajentunut. Olen saanut olla mukana yhden ryhmän mukana sen alusta loppuun saakka ja saanut toimia mukana ryhmän vetämisessä. Muutamissa ryhmätapaamisissa sain toimia toisena vetäjänä, kun toinen vakituisista vetäjistä oli sairaana. Olen myös saanut osallistua ryhmätapaamisten suunnitteluun ja käytännön järjestelyihin. Olen oppinut ryhmän vetämisestä todella paljon. Olen tullut vakuuttuneeksi ryhmätapaamisten tarpeellisuudesta ja vaikutuksesta osallistujien kannustamiseen totuttujen tapojensa muuttamiseen.

Opinnäytetyössä opiskelijan tulee osoittaa miten hän on opintojensa aikana kehittynyt. Tämän opinnäytetyön teksti on elänyt koko tämän kirjoitusprosessin ajan. Välillä on jopa tuntunut siltä, ettei tästä opinnäytetyöstä tule mitään. Onneksi tuo tunne on mennyt ohi. Kiitos siitä kuuluu harjoitteluni ohjaajalle sekä toiselle ryhmän vetäjistä. He uskoivat minuun ja antoivat minulle hyviä ideoita opinnäytetyöni edistämiseen.

Opinnäytetyöni prosessi alkoi jo vuoden 2012 lopulla, kun kävin sopimassa Raision Perhepalveluissa tulevasta harjoittelustani ja opinnäytetyöstäni. Silloin minulla ei ollut mitään tietoa Ihmeelliset vuodet – ohjelmasta. Hankin kirjastosta Ihmeelliset vuodet kirjan ja muutamaa kuukautta myöhemmin ostin itselleni oman kirjan, kun huomasin kuinka paljon tulen sitä tarvitsemaan sekä ryhmässä että opinnäytetyötä tehdessäni. Lisäksi kirja on erittäin hyvä omistaa hakuteokseksi. Kirjasta voi milloin tahansa etsiä tarkennusta esim. johonkin tiettyyn tilanneratkaisuun.

Tammikuussa tein opinnäytetyöni suunnitelman ja helmikuussa sain Raision Kaupungin vt. sosiaalijohtajalta luvan opinnäytetyöni tekoa varten. Helmikuussa koulussa oli suunnitelmaseminaari, jossa esittelin alustavan opinnäytetyöni hahmotelman ja sain tietää opinnäytetyöni vertaisarvioijan.

Maaliskuussa alkoivat Ihmeelliset vuodet – ryhmätapaamiset, jotka kestivät toukokuun loppuun asti. Olin opiskelijana mukana kaikissa ryhmätapaamisissa. Ensimmäisen ryhmätapaamisen yhteydessä sain kaikilta ryhmäläisiltä kirjallisen luvan opinnäytetyöni tekoon. Alkuvuonna kirjoitin opinnäytetyöni teoria- ja menetelmäosuuden. Harjoitteluni ohjaaja luki kirjoittamaani tekstiä useita eri kertoja kevään kuluessa ja antoi siitä palautetta. Toukokuussa koulussa pidettiin tietoperustaseminaari, jossa esittelin kirjoittamani teoriaosuuden.

Viimeinen Ihmeelliset vuodet -ryhmätapaaminen pidettiin toukokuun lopussa ja silloin tein ensimmäisen opinnäytetyöni haastattelun. Kaksi muuta haastattelua tein kesäkuussa. Kesäkuun lopulla ja heinäkuussa kirjoitin opinnäytetyötäni. Kun opinnäytetyöni oli mielestäni valmis, annoin sen luettavaksi sekä koulun molemmille ohjaajilleni että myös toimeksiantajalleni. Pyysin heiltä kommentteja työstäni. Kommentit saatuani hion vielä jonkin verran työtäni. Syyskuussa koulussa on tulosseminaari, jossa esittelin opinnäytetyöni.

Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä ja monivaiheinen, mutta se on ollut myös antoisa ja opettavainen. Olen oppinut paljon uutta, kuten esimerkiksi Bikva-menetelmän. Koen opinnäytetyöni ja viimeisen harjoitteluni aikana kasvaneeni ammatillisesti sosionomina sekä koen, että asiantuntijuuteni on selvästi lisääntynyt.

Olen nähnyt miten paljon Ihmeelliset vuodet – ohjelma auttaa ylivilkasta lasta ja hänen vanhempiaan. Olen täysin vakuuttunut, että otan käyttöön Ihmeelliset vuodet opit tulevassa työssäni lastentarhanopettajana. Toivottavasti myös ryhmäni lastenhoitajat innostuvat Ihmeelliset vuodet – ohjelmasta ja alkavat käyttämään sen menetelmiä kanssani.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksesta pitää aina käydä ilmi, mitkä osat tekstistä ovat tutkijan omaa tekstiä ja mitkä osat puolestaan on lainattua joltain toiselta (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 351). Tästä opinnäytetyöstäni käy tämä asia selville. Olen merkinnyt jokaisen lainauksen jälkeen lähdeviitteen, josta käy selville sekä kirjoittaja tai kirjoittajat, julkaisuvuosi sekä lainatun sivun ja sivujen numero. Ne osat joissa ei ole lähdeviitettä ovat omaa tekstiäni.

Kuten jo aikaisemminkin kirjoitin asiakashaastattelussani kymmenestä ryhmäläisestä yhdeksän oli paikalla, joten tutkimustulokseni on kattava.

Toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite on validius eli pätevyys. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimustulokset vastaavat juuri niihin kysymyksiin mitä on selvitetty. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 231.) Tutkimukseni oli tarkoitus selvittää miten vanhemmuus on muuttunut vanhemmuusryhmän myötä ja juuri siihen asiakashaastattelullani sain vastauksia.

Tässä opinnäytetyössä vaikuttaa taustalla vahvasti sosiaalialan ammattilaisen yleiset eettiset periaatteet. Ammattilaisen tulee kunnioittaa asiakassuhteen luottamuksellisuutta ja varjella asiakkaansa yksityisyyttä (Talentia 2005, 8). Ollessani mukana Ihmeelliset vuodet – vanhempainryhmässä ja tehdessäni tätä opinnäytetyötä olen pitänyt luottamuksellisuutta tärkeimpänä ohjenuorana. Litteroidessani haastatteluja olen poistanut henkilöiden nimet, jotta heidän yksityisyytensä on turvattu.

Eettisissä periaatteissa kehoitetaan ammattilaista kohtaamaan asiakas kokonaisvaltaisesti ja auttamaan heitä heidän omien vahvuuksiensa tunnistamisessa ja kehittämisessä (Talentia 2005, 8). Ryhmässä ollessani ja asiakkaiden kanssa keskustellessani olen toteuttanut tätä periaatetta.

Tutkimukseen osallistuminen on aina vapaaehtoista ja tutkittaville tulee kertoa, mitä osallistuminen tutkimukseen konkreettisesti tarkoittaa (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2013.) Vanhemmuusryhmän vetäjät kertoivat jo haastatteluvai-

heessa mahdollisille ryhmäläisille, että opiskelija on tulossa tekemään lopputyötään ryhmään. Ensimmäisen vanhemmuusryhmän tapaamisen alussa kerroin ryhmäläisille tutkimuksestani ja heidän vapaaehtoisuudestaan osallistua siihen. Kerroin heille, että tutkimuksellani tullaan keräämään tietoja siitä miten vanhemmuus muuttui vanhemmuusryhmän myötä ja että Raision perhepalvelut tulevat hyödyntämään tuloksia tulevaisuuden palveluja kehittäessään. Kerroin myös heille koska aion haastatella heitä ja kuinka kauan suurin piirtein haastatteluni tulee kestämään. Lisäksi kerroin, että tulen nauhoittamaan haastattelun ja että tulen tuhoamaan haastatteluaineiston lopputyöni valmistuttua. Haastatelllessani vanhempainryhmäläisiä olin aidosti kiinnostunut heistä ja heidän vastauksistaan. Havainnoin koko ajan haastateltavien kielellisiä ja ei-kielellisiä viestejä. Kuuntelin haastateltavien äänenpainoja ja tarkkailin heidän ilmeitään ja eleitään. Haastateltavien puhe kuulosti innostuneelta ja hyväntuuliselta. Heistä huokui tyytyväisyys lastensa käytöksen paranemisesta ja saamastaan avusta.

8.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tein tutkimushaastatteluni heti Ihmeelliset vuodet – vanhemmuusryhmän päätyttyä ja sain erittäin hyviä tuloksia vanhemmuusryhmän vaikutuksista. Yksi Raision perhepalveluiden esimiehistä oli kiinnostunut tietämään kuinka kauan vanhemmuusryhmän hyvät vaikutukset kestävät. Tätä voitaisiin jatkotutkia. Tehäisiin tutkimus samaan vanhemmuusryhmää kuin minä tutkin ja tutkittaisiin esimerkiksi vuoden kuluttua ja mahdollisesti myös kahden vuoden kuluttua miten vanhemmuusryhmän hyvälle vaikutuksille on käynyt. Näin saataisiin selville kuinka kauaskantoiset ovat Ihmeelliset vuodet – vanhemmuusryhmän vaikutukset.

Seppäsen mukaan lapsesta tulee helposti alisuoriutuja koulussa, jollei lasta huomioida oikealla tavalla ja tätä kautta hän on syrjäytymisvaarassa. Lapsi altistuu nuoruusiässä mielenterveysongelmille, päihteiden käytölle ja rikollisuudelle mikäli hänen käytöshäiriötään ei hoideta. Nämä ongelmat jatkuvat aikuisikään noin 50 - 60 % käytöshäiriöisistä lapsista. (2012, 3). Koska lasten käytöshäiriöi-

den on todettu pahimmillaan johtavan syrjäytymiseen, päihteiden käyttöön ja rikollisuuteen, niihin olisi pystyttävä puuttumaan ja hoitamaan ne.

Syrjäytyneitä 15–29 -vuotiaita nuoria oli vuonna 2010 yhteensä noin 51 300. Tämä on suunnilleen 5 % kaikista tämänikäisistä nuorista. Syrjäytyneiksi luokitellaan sellaiset nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Näistä nuorista 32 500 ovat sellaisia, jotka eivät ole rekisteröityneet edes työttömiksi työnhakijoiksi. He eivät näy missään tilastoissa. Kukaan ei tarkkaan tiedä keitä he ovat ja mitä he tekevät. (Myrskylä 2012, 1.) Jokainen syrjäytynyt nuori tulee Opetusministeriön laskelmien mukaan maksamaan yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa (Karjanmaa 2011). Kokonaissumma on hirvittävän suuri ja sitä olisi pystyttävä pienentämään kaikilla mahdollisilla keinoilla.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitus on asettanut nuorten syrjäytymisen ehkäisyn yhdeksi kärkihankkeekseen. Hallitus on varannut vuotuisen 60 miljoonan euron määrärahan yhteiskuntatakuulle. Tällä määrärahalla ei tulla ratkaisemaan kaikkien nuorten ongelmia, mutta se riittää kuitenkin monen nuoren ongelmien ratkaisuun. (Oivo ym. 2012, 6–7.)

Ihmeelliset vuodet – ohjelma on yksi ennaltaehkäisevä keino estää nuorten syrjäytyminen. Ihmeelliset vuodet -ohjelmassa häiriökäyttäytymiseen puututaan jo lapsena ennen kuin syrjäytyminen on edes päässyt alkamaan. Heidän itsetuntoaan parannetaan, jonka ansiosta he uskovat itseensä ja mahdollisuuksiinsa ja tulevat pärjäämään elämässään paremmin. Jos Ihmeelliset vuodet – ohjelmalla pystytään estämään yhdenkin nuoren syrjäytyminen, niin ohjelma on kannattanut.

Helsingissä toteutettiin Omaiset mielenterveys työn tukena -yhdistyksen aloitteesta vuosina 2010–2012 Ihmeelliset vuodet kouluprojekti. Siinä koulutettiin alakoulun opettajia ja päiväkodin työntekijöitä käyttämään Ihmeelliset vuodet menetelmiä työssään. Tulokset olivat erittäin hyviä ja palkitsevia. Esimerkiksi lasten käytös muuttui paljon paremmaksi ja he oppivat sanoittamaan tunteitaan. (Seppänen 2012.) Hyvien tulosten johdosta olisi hienoa, jos Raisioon saataisiin samanlainen tai samankaltainen projekti kuin mitä Helsingissä oli. Varsinkin kun

otetaan huomioon, että vanhempainryhmäläiset toivat haastattelussaan esille lastensa saamat negatiiviset palautteet sekä päivähoidosta että koulusta.

Koska Raision perhepalveluissa on jo nyt aikomus kouluttaa henkilöstöä päiväkotipuolelta Ihmeelliset vuodet ryhmävetäjiksi, niin tätä tulevaa ensimmäistä päiväkodin puolella pidettävää vanhempainryhmää voisi tutkia. Saadaanko siinä samoja tuloksia kuin nyt tutkimassani Raisiossa pidetyssä vanhempainryhmässä, jossa oli muitakin kuin päiväkotikäisten lasten vanhempia. Vai ovatko tulokset kenties vielä parempia, kun kyseessä on nuorempia lapsia kuin tutkimassani ryhmässä, jossa oli mukana myös kouluikäisten lasten vanhempia.

Toivottavasti Raision sivistystoimi ottaa mallia perhepalveluista ja alkaa kouluttaa opettajia Ihmeelliset vuodet menetelmien käyttöön. Jos Ihmeelliset vuodet – vanhempainryhmiä aletaan järjestää kouluissa, niin näitä ryhmiä olisi hyvä tutkia. Saadaanko niissä vastaavanlaisia tuloksia kuin aikaisemmissakin tutkimuksissa.

LÄHTEET

- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. Helsinki: WSOY.
- Hakala, J. 2011. Onnellinen lapsi. Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 1997 ja 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hänninen, K.; Julkunen, I.; Hirsikoski, R.; Högnabba, S.; Paananen, I.; Romo, H. & Thomasén, T. 2007. Asiakkaat oppimisen käynnistäjinä. Helsinki: Stakes.
- Högnabba, S. 2008. Muuttaako asiakkaan puhe työkäytäntöjä? Helsinki: Stakes.
- Ihmeelliset vuodet. 2013. Viitattu 19.3.2013, <http://www.ihmeellisetvuodet.fi/ihmeelliset-vuodet>
- Incredible years 2013. Viitattu 3.7.2013.
<http://www.incredibleyears.com/ResearchEval/effective.asp>
- Janssen-Cilag. 2013. Viitattu 25.3.2013. <http://www.adhd-tietoa.fi/index.php/mikae-on-adhd/adhdn-oireet/ylivilkkaus>
- Kielijelppi 2013. Viitattu 23.3.2013. <http://www.kielijelppi.fi/puheviestinta/vuorovaikutus-puhumista-ja-kuuntelemista>
- Kristeri, I. 1999. Näe minut. Lohja: Karas-Sana Oy.
- Krogstrup, H. 2004. Asiakaslähtöinen arviointi Bikva -malli. Helsinki: Stakes.
- Karjanmaa, H. 2011. Nuori putoaa putkesta – lasku 1,2 miljoonaa. Helsinki: Taloussanomien. Viitattu 17.7.2013. <http://www.taloussanomien.fi/tyo-ja-koulutus/2011/04/18/nuori-putoaa-putkesta-lasku-12-miljoonaa/20115003/139>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2001. Ryhmätoiminta lapsiperhe-projektin perhetyössä. Kokemuksia ja näkemyksiä vertaisryhmistä. Toimittanut Euramaa K-I. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013a. Viitattu 20.3.2013, http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ ja_kasvatus/
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013b. Viitattu 24.3.2013. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ ja_kasvatus/lapsen_ ja_vanhemman_varhainen_vu/kiintymista/
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2013c. Viitattu 26.4.2013. <http://www.mll.fi/perheille/vertaisryhmat/>
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Myrskylä, P. 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Helsinki: Tilastokeskus.
- Mäkinen, P.; Raatikainen, E.; Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. 1. painos. Helsinki: WSOYpro.

- Mäntymaa, M. & Tamminen, T. 1999. Varhainen vuorovaikutus ja lapsen psyykkinen kehitys. *Duodecim* 2/1999. Viitattu 23.3.2013.
http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/etusivu?p_p_id=dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_u&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_spage=%2Fportlet_action%2Fdlehtihakuartikkeli%2Fviewarticle%2Faction&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_tunnus=duo91150&dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_frompage=uusinnumero
- Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Oivo, T.; Kanganpunta, K.; Majanen, J.; Wrede, G-H.; Taulu, H.; Stenman, K.; Manninen, H-M.; Ilmonen, K.; Räsänen, M.; Felt, T. ja Siekkinen S. 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Peltonen, A. 2004. Apua ajoissa. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Pulkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Pyökkönen, T. 2011. ”Äiti sä oot niin paras”- Ihmeelliset vuodet – ryhmän vaikutus vanhemmuustaitoihin. Opinnäytetyö. Vantaa: Laurean Ammattikorkeakoulu.
- Raisio Kaupunki. 2010. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, nykytilan kuvaus.
- Raisio Kaupunki. 2012. Raisio Tiedottaa – lehti 4/2012.
- Reinboth, C. 2008. Johda ja kehitä asiakaspalvelua. Helsinki: Tammi.
- Ruusuvuori, J.; Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J.; Nikander, P. & Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9–36.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Saikkala, A. 2011. Perheen pelisäännöt. Helsinki: Minerva-kustannus.
- Salonen, K. 2011. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät – lyhyt oppimäärä. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu.
- Santonen, J. 2013. Ihmeelliset vuodet TCM-menetelmä esi- ja perusopetuksessa. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Seppänen, T. 2012. Ihmeelliset vuodet koulussa – kehittämisprojekti 2010–2012 loppuraportti. Helsinki: Omaiset mielenterveystyön tukena ry.
- Seppänen, T. & Hietala, L. 2009. Kokemuksia ja tuloksia Vertti 2 – hankkeesta. Helsinki: Omaiset mielenterveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys ry.
- Takala, M. & Kontu, E. 2010. Oppimisvaikeuden ulottuvuuksia – lukemisen, käyttäytymisen ja kuulemisen haasteet teoksessa Erityispedagogiikka ja kouluikä. Takala M. (toim.) 2010. Erityispedagogiikka ja kouluikä. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press, 72–89.
- Talentia 2005. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Talentia.
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2013. Viitattu 22.5.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/aikuissosiaalilyon_vaikuttavuus/arviointimittareita/bikva
- The Incredible Years. 2013. Viitattu 20.3.2013, <http://www.incredibleyears.com/>

Tilastokeskus. 2013. Viitattu 20.3.2013, <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. 2013. Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja (verkkopublication). Tampere. Viitattu 16.7.2013. <http://www.fsd.uta.fi/tiedonhallinta>

Wahlstöm, T-M. & Yliruikka, S. 2012. Ihmeelliset vuodet – vanhemmuusryhmän merkitys käytöshäiriöisen lapsen perheen arkeen vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyö. Vantaa: Laurean Ammattikorkeakoulu.

Webster-Stratton, C. 2005. Ihmeelliset vuodet. Helsinki: Profami Oy.

Webster-Stratton, C. 2011. Kuinka edistää lasten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Helsinki: Profami Oy.

Väestöliitto. 2013. Viitattu 23.3.2013.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienien_lasten_vanhemmat/

Liite 1. Tutkimuslupa

Raisio
KAUPUNKI

Päätöspöytäkirja

1 (2)
Tehtävä 00.02.04
Asianro 892/2012

Sosiaali- ja terveyskeskus

7.3.2013

Muut asiat 1 § / 2013

Tutkimuslupa-anomus/Marika Lampainen

Asianosaiset

Marika Lampinen

Selostus asiasta

Marika Lampainen on anonut haastattelujen lupa-anonusta. Tutkimuslupa koskee hänen opinnäytetyötä "Yliviikkaiden lasten vanhempien tukeminen Ihmeelliset vuodet – vanhempainryhmässä.

Päätös

Tutkimuslupa myönnetään, haastateltavilta pyydettyä kirjallinen suostumus ja heille on annettava tiedote tutkimuksesta.

Perustelut

Allekirjoitus

Katariina Korkeila
vt. sosiaali- ja terveysjohtaja

Liitteet

Tiedoksi

Postiosoite PL 100, 21201 Raisio
Käyntiosoite Nallinkatu 3, 21200 Raisio
Sähköpostiosoite sosiaali.terveys@raisio.fi

Puhelin +358 2 434 3111
Faksi +358 2 435 4376
Internet www.raisio.fi